

UNIVERZITA PALACKÉHO, OLMOUC

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Michaela Szárazová

Fenomén detských vojakov v Ugande

Prípadová štúdia kooperácie Ugandy s OSN pri limitovaní fenoménu detských vojakov

Bakalárska diplomová práca

Vedúci bakalárskej diplomovej práce:

Mgr. Markéta Žídková Ph.D., M.A.

OLMOUC 2013

Prehlasujem, že som túto bakalársku diplomovú prácu vypracovala samostatne na základe uvedených prameňov a literatúry.

V Olomouci, dňa 23. apríla 2013

.....

Michaela Szárazová

Rada by som sa poďakovala svojej vedúcej práce, Mgr. Markéte Žídkovej Ph.D., M.A., za veľmi ústretový prístup, cennú pomoc a odborné vedenie tejto práce.

Tiež by som sa chcela poďakovať môjmu externému konzultantovi, Milanovi Horňákovi, Dr., za konzultácie pri vypracovávaní práce a interným doktorantom z Katedry politológie a evropských štúdií v Olomouci, ktorí mi pomohli s formálnou stránkou práce.

Zároveň by som chcela vyjadriť vďaku mojim rodičom za podporu pri celom priebehu štúdia.

Obsah

Úvod.....	5
1. Fenomén detských vojakov z pohľadu medzinárodných dokumentov.....	12
1.1 Úvod do problematiky detských bojovníkov	12
1.2 Medzinárodné dokumenty súvisiace s fenoménom detských vojakov	15
1.2.1 Dokumenty prijaté inštitúciami OSN	16
1.2.2 Rezolúcie Rady bezpečnosti OSN	20
1.2.3 Ostatné relevantné medzinárodné dokumenty	23
1.3 Vybrané inštitúcie OSN zapojené do hodnotenia dodržiavania záväzkov	25
2. Fenomén detských bojovníkov v Ugande.....	28
2.1 Historický prehľad konfliktu v Ugande s ohľadom na detských vojakov	28
2.2 Medzinárodný a domáci legislatívny rámec súvisiaci s detskými bojovníkmi.....	32
2.3 Vypracovanie správ a akčných plánov Ugandou.....	37
3. Posúdenie dodržiavania záväzkov v UPDF a LRA	40
3.1 Zmeny vo fenoméne detských vojakov v UPDF na základe spolupráce s OSN ..	40
3.2 Zmeny vo fenoméne detských bojovníkov v LRA na základe spolupráce s OSN45	
Záver	53
Abstrakt.....	57
Abstract.....	57
Zoznam skratiek.....	58
Pramene a literatúra	59
Pramene	59
Literatúra.....	69

Úvod

V dnešnej dobe sú tisíce chlapcov a dievčat, mladších ako 18 rokov, rekrutované do vládnych ozbrojených síl a rebelských skupín, kde zastávajú rôzne funkcie. V medzinárodnom kontexte sa pre tieto deti zaužíval pojem detskí vojaci alebo detskí bojovníci. Napriek tomu, že aktívne zapojenie detí do ozbrojených konfliktov, vnútené aj dobrovoľné, predstavuje jedno z najvážnejších porušení práv dieťaťa, naďalej dochádza vo svete k rekrutovaniu maloletých osôb. Globálne rozšírenie pôsobenia detských bojovníkov si pri snahe o odstránenie, poprípade limitovanie tohto fenoménu, vyžaduje medzinárodnú spoluprácu na najvyššej úrovni.

Hlavná globálna kooperácia v súvislosti s detskými vojakmi prebieha na pôde Organizácie Spojených národov. Od svojho vzniku prijala táto organizácia viacero dokumentov, s cieľom prispieť k ochrane detí vo vojnových a ozbrojených konfliktoch. V konečnom dôsledku smerovali k zvýšeniu vekovej hranice pre vnútené aj dobrovoľné rekrutovanie detí do ozbrojených zložiek na 18, prípadne 16 rokov.

V posledných dekádach celkovo vzrástol počet rôznych záväzných aj nezáväzných dokumentov. Okrem toho sa prehlboval obsah dokumentov, s cieľom adekvátnejšie chrániť deti a zabrániť ich aktívnej participácii v ozbrojených konfliktoch. Mnoho krajín sa k týmto dokumentom pridalo dobrovoľne, avšak často nedodržiavajú záväzky, ktoré z nich vyplývajú. Z tohto dôvodu je relevantné zamerať sa na vypracovanie štúdie, analyzujúcej plnenie povinností jednotlivými štátmi.

Hlavnou témou práce je vplyv dokumentov OSN a monitorovania záväzkov, stanovených v týchto dokumentoch, na limitovanie fenoménu detských vojakov. Text je vypracovaný ako prípadová štúdia, špecificky zameraná na detských bojovníkov v Ugande. Cieľom práce je zhodnotiť, ktoré záväzky pre Ugandu vyplývajú z dokumentov OSN a posúdiť, do akej miery aktéri v Ugande tieto povinnosti splnili.

Hlavným časovým medzníkom je máj 2002, kedy sa Uganda pripojila k *Opčnému protokolu k Dohovoru o právach dieťaťa o účasti detí v ozbrojených konfliktoch*. Prijatím tohto dokumentu sa Uganda nielen zaviazala dodržiavať stanovené princípy, ale si aj dobrovoľne zvolila vyššiu vekovú hranicu pre rekrutovanie. Opčný protokol zakázal akékoľvek rekrutovanie osôb mladších ako 18 rokov neštátnymi ozbrojenými skupinami a vládny armádam umožnil dobrovoľný nábor osôb nad 16 rokov po splnení určitých podmienok. Uganda si dobrovoľne stanovila

obe hranice na 18 rokov. V dôsledku záväznosti Protokolu pre vládu aj neštátnych aktérov, malo plnenie jeho ustanovení smerovať k odstraňovaniu detských vojakov mladších ako 18 rokov v hlavnej z neštátnych ozbrojených skupín, *Lord's Resistance Army*, aj v prípade *Uganda People's Defence Forces*, teda oficiálnej štátnej armády.

Z geografického hľadiska sa práca zameriava primárne na územie Ugandy, avšak z dôvodu operovania LRA v okolitých štátoch sú v práci zmienené aj Stredoafrická republika, Demokratická republika Kongo a Južný Sudán.

Hlavný argument práce je nasledovný: *Kooperácia Ugandy s Organizáciou Spojených národov, vo forme prijatia záväzkov a ich následného monitorovania, prispieva k postupnému odstraňovaniu fenoménu detských vojakov*. Text popisuje všeobecne povinnosti, vyplývajúce z medzinárodných dokumentov, v prvej kapitole a v druhej kapitole ich aplikuje konkrétne na prípad Ugandy. Druhá kapitola sa snaží zodpovedať pomocnú výskumnú otázku: Vzťahujú sa záväzky definované v medzinárodných dokumentoch na prípad Ugandy? Následne pozoruje práca, v tretej kapitole textu, dodržiavanie povinností ugandskými aktérmi a pokúša sa potvrdiť hlavný argument práce zodpovedaním dvoch základných výskumných otázok:

1. Prispelo prijatie a monitorovanie záväzkov, definovaných v dokumentoch OSN, k limitovaniu fenoménu detských vojakov v oficiálnej štátnej armáde Ugandy – UPDF?

2. Prispelo prijatie a monitorovanie záväzkov, definovaných v dokumentoch OSN, k limitovaniu fenoménu detských vojakov v hlavnej neštátnej ozbrojenej skupine – LRA?

V texte je opakovane použitý pojem dokument, preto je dôležité stanoviť, čo pod tento termín v práci spadá. Práca vo všeobecnosti pod pojmom dokument zahŕňa: medzinárodne vypracované protokoly, dohovory, charty, rezolúcie, štatúty a iné typy medzinárodných písomných dohôd. Niekedy sú v texte niektoré z týchto dokumentov vymedzené samostatne, napríklad ako kategória rezolúcií. V takom prípade pod pojem dokument spadajú ostatné z vyššie uvedených typov písomných dohôd.

Taktiež je potrebné upozorniť, že táto práca neanalyzuje hierarchiu medzinárodných dokumentov, ani neskúma, akým spôsobom sú záväzky vyplývajúce z dokumentov vynutiteľné. Text sa snaží posúdiť záväzky ako súbor povinností, ktorých hlavným cieľom je, aby štáty dodržiavali určitú vekovú hranicu pre rekrutovanie. Ku všetkým dokumentom, podpísaným ugandskou vládou, sa navyše Uganda pripojila

dobrovoľne. Okrem toho, dodnes nedošlo k vydaniu rezolúcie, ktorá by bola zameraná vyslovene na Ugandu. Z tohto dôvodu sa práca zameriava na posúdenie záväzkov, ktoré z dokumentov vyplývajú vo všeobecnosti a na hodnotenie miery, do akej aktéri v Ugande plnia tieto povinnosti. V texte sú záväzky predovšetkým chápané v zmysle dodržiavania určitej vekovej hranice pre vstup do ozbrojených zložiek.

V súvislosti s analyzovaním dokumentov, vypracovaných na pôde OSN, je v práci nevyhnutné zmieniť sa o činnosti troch zložiek OSN, ktoré výročne posudzujú existenciu detských bojovníkov v jednotlivých krajinách. Jedná sa o *Generálneho tajomníka OSN*, *Osobitného zástupcu Generálneho tajomníka OSN pre deti v ozbrojených konfliktoch* a *Pracovnú skupinu Bezpečnostnej rady pre deti v ozbrojených konfliktoch*. V texte je stručne vysvetlené, akým spôsobom sú tieto inštitúcie zapojené do monitorovania dodržiavania povinností. Jednou z hlavných činností týchto inštitúcií je pravidelne hodnotiť plnenie záväzkov jednotlivými krajinami. Z ich posudkov následne vychádzajú ostatné zložky OSN pri vypracovávaní vhodnej stratégie, ktorá je cielená na limitovanie aktívneho zapojenia detí do ozbrojených konfliktov. Práve tieto posudky sú tiež východiskom pre overovanie hlavného argumentu práce v záverečnej kapitole.

Z metodologického hľadiska sa práca zakladá na deskriptívno-analytickej metóde, konkrétne na deskripcii záväzkov Ugandy a na následnej analýze progresu v plnení týchto povinností. Deskriptívna metóda je použitá pri popise záväzkov, obsiahnutých v dokumentoch OSN. Dokumenty sú okrem definovania obsahu kriticky hodnotené z hľadiska ochrany, ktorú pre deti zabezpečujú. V práci je pri posudzovaní progresu, v súvislosti s dodržiavaním záväzkov v UPDF a LRA, aplikovaná analytická metóda. Východiskom pre použitie analytickej metódy sú výročné správy OSN a posudky nevládných medzinárodných organizácií, ktoré hodnotia plnenie povinností štátmi a s tým súvisiace zmeny vo fenoméne detských vojakov.

Práca sa skladá z troch hlavných kapitol. Prvá kapitola je teoretickou základňou práce. Jej cieľom je poukázať na pozornosť, ktorú OSN venuje fenoménu detských bojovníkov. Táto časť textu sa venuje úvodu do fenoménu detských vojakov v súčasnosti a definuje detských bojovníkov aj príčiny rekrutovania detí do armád a ozbrojených skupín. Prvá kapitola poskytuje predovšetkým ucelený prehľad relevantných dokumentov, ktoré vyvinula OSN od druhej svetovej vojny, s cieľom chrániť deti v ozbrojených konfliktoch. Nakoľko je práca prípadovou štúdiou zameranou na Ugandu, je dôležité zmieniť jedinú dodnes prijatú regionálnu dohodu

o detských vojakoch, *Africkú chartu práv a blaha dieťaťa*. Práca sa nesnaží skúmať, ako boli jednotlivé dokumenty chronologicky prijaté, je však nevyhnutné uviesť časový prehľad jednotlivých zmlúv a dohôd s akcentom na záväzky, ktoré z dokumentov plynú. Taktiež je načrtnuté pôsobenie troch vyššie zmienených zložiek OSN.

Druhá kapitola sa venuje problematike detských vojakov v Ugande. Zámerom kapitoly je posúdiť, ku ktorým dokumentom sa Uganda pripojila a k akým povinnostiam sa ich prijatím zaviazala. Kapitola začína stručným popisom histórie a priebehu konfliktu, v ktorom došlo k využitiu detských bojovníkov zo strany oficiálnej vládnej armády a LRA. V Ugande existuje viacero neštátnych ozbrojených skupín, avšak LRA je vzhľadom na počet rekrutovaných detských vojakov a operovanie vo viacerých štátoch tou najvýznamnejšou. Z tohto dôvodu sa stala jedným zo skúmaných subjektov práce. Zároveň je druhá kapitola zameraná na prehľad medzinárodných dokumentov, ktoré Uganda podpísala a implementovala. Okrem stručného zhodnotenia záväzkov, ktoré z dokumentov vyplývajú, je zmienená aj relevantná vnútroštátna legislatíva. Táto časť textu je tiež vyhradená pre posúdenie plnenia dvoch vybraných základných záväzkov v Ugande. Jedná sa o doručenie požadovanej správy Výboru OSN pre práva dieťaťa a vypracovanie akčného plánu, v spolupráci s OSN, pre ukončenie využívania detí v ozbrojených konfliktoch.

Tretia kapitola sa zaoberá premenami súvisiacimi s fenoménom detských vojakov v Ugande. Cieľom je posúdiť, či prijímanie dokumentov vypracovaných v rámci OSN, spolupráca s touto organizáciou a monitorovanie dodržiavania záväzkov prostredníctvom OSN prispelo k pozitívnym zmenám vo fenoméne detských bojovníkov v UPDF a LRA. Týmito premenami sú myslené: zníženie počtu rekrutovaných detí, prepustenie doterajších detských vojakov, rešpektovanie podmienok rekrutovania, zaobchádzanie s detskými bojovníkmi, atp. Ak sa preukáže, na základe posudkov OSN a neziskových organizácií, že iniciatívy OSN a ich monitorovanie majú pozitívny dopad na fenomén detských vojakov v štátnej aj neštátnej armáde, bude možné tieto iniciatívy naďalej rozvíjať a používať aj pre prípady iných krajín.

Vzhľadom k tomu, že je vo všeobecnosti problematické prinútiť neštátnych aktérov dodržiavať záväzky, vyplývajúce z medzinárodných zmlúv, je nevyhnutné hodnotiť zmeny ohľadom fenoménu detských bojovníkov oddelene pre UPDF a LRA. Záverečná kapitola preto začína posudzovaním plnenia záväzkov oficiálnou štátnou armádou. Druhým analyzovaným subjektom je LRA. Táto skupina nielenže odmieta spolupracovať s OSN pri prepúšťaní detí zo svojich radov, ale aj naďalej pokračuje

v unášaní a násilnom rekrutovaní detí, aj keď od roku 2006 hlavne mimo územia Ugandy. Jej pôsobenie prebieha najmä v okolitých krajinách, menovite v Južnom Sudáne, Stredoafrickej republike a v Demokratickej republike Kongo.

Tretia kapitola ako celok, rovnako ako celá práca, sa pokúša načrtnúť diskusiu o vplyve dokumentov a monitorovaní ich záväzkov prostredníctvom OSN na postupné limitovanie fenoménu detských bojovníkov vo svete a zodpovedať otázku: Prispelo prijatie dokumentov Ugandou a dohľad na plnenie záväzkov prostredníctvom OSN k odstráneniu detských vojakov v Ugande?

Hlavným prínosom textu je okrem zoznámenia s problematikou detských vojakov vo všeobecnosti, a špecificky v Ugande, aj ucelený prehľad najrelevantnejších dokumentov OSN. Prínosné je tiež kritické posúdenie vplyvu dokumentov a aktivít OSN na fenomén detských bojovníkov v UPDF a v LRA, z pohľadu pozorovania plnenia záväzkov, ktoré dodnes nie je dostatočne odborníkmi spracované. Práca je tiež prínosná tým, že čerpá z primárnych prameňov, medzi ktoré patria najmä pôvodné znenia dokumentov aj posudky a správy, hodnotiace dodržiavanie povinností jednotlivými aktérmi.

Problematika detských vojakov aj samotné tematické zameranie na analýzu dokumentov OSN a na prípad Ugandy sú nedostatočne spracované u slovenských aj českých autorov. Preto sa text zameriava na zahraničné zdroje, prevažne v anglickom jazyku. Z tohto dôvodu sú v práci ponechané niektoré špecifické názvy v anglickom znení, nakoľko zatiaľ nemajú v slovenskom jazyku zaužívaný preklad. Týmito pojmami sú predovšetkým pôvodné názvy jednotlivých ozbrojených zložiek.

Dodnes nebol vypracovaný dostatok odborných textov na tému vplyvu dokumentov OSN a spolupráce s touto organizáciou pri odstraňovaní využívania detských vojakov v jednotlivých krajinách. Z tohto dôvodu sú centrom záujmu pri kompozícii práce primárne zdroje. Tými sú v prvom rade originálne znenia väčšiny relevantných dokumentov vydaných v rámci OSN medzi rokmi 1977–2012, teda od *Dodatkových protokolov k štyrom Ženevským dohovorom* z roku 1977, po najaktuálnejšiu rezolúciu *Rady bezpečnosti OSN č. 2068, ktorá bola prijatá v roku 2012*. Tieto dokumenty sú v práci prehľadne rozdelené do troch základných skupín: 1. Dokumenty prijaté inštitúciami OSN, 2. Rezolúcie Rady bezpečnosti OSN a 3. Ostatné relevantné medzinárodné dokumenty. Do prvej skupiny patria: *Dodatkové protokoly k štyrom Ženevským dohovorom*, *Dohovor Medzinárodnej organizácie práce o minimálnom veku č. 138*, *Dohovor Medzinárodnej organizácie*

práce o najhorších formách detskej práce č. 182, Dohovor o právach dieťaťa a Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o účasti detí v ozbrojených konfliktoch. Súčasťou druhej skupiny sú nasledujúce rezolúcie: 1261 (1999), 1314 (2000), 1379 (2001), 1460 (2003), 1612 (2005), 1882 (2009), 1998 (2011) a 2068 (2012). Do poslednej skupiny patria: Rímsky štatút Medzinárodného trestného súdu, Parížske záväzky a zásady a Africká charta práv a blaha dieťaťa, ktoré sú v práci zmienené.

Primárne pramene tvoria zároveň jadro poslednej kapitoly, ktorá čerpá prevažne z výročných správ a posudkov spracovaných v rámci OSN a jej inštitúcií. Medzi ne patria najmä výročné správy Generálneho tajomníka OSN a Pracovnej skupiny Bezpečnostnej rady. Zároveň práca vychádza z posudkov, spracovaných rôznymi medzinárodnými nevládnymi organizáciami, menovite *Human Rights Watch, Amnesty International, Global Coalition to Stop the Use of Child Soldiers*, atď. Vyššie uvedené texty pochádzajú kvôli aktuálnosti prevažne z obdobia 2000–2012. Okrem toho sú v práci použité informácie z internetových stránok *Osobitného zástupcu Generálneho tajomníka OSN pre deti v ozbrojených konfliktoch*, ale aj z internetových stránok *UNICEF, UNHCR* a ďalších. Aktuality, zakomponované do práce, pochádzajú z významných medzinárodných médií, napríklad *The Guardian, Al Jazeera*, atp.

Okrem primárnych prameňov pracuje text aj so sekundárnymi zdrojmi, ktoré analyzujú obsah a slabosti jednotlivých dokumentov, poprípade fenomén detských bojovníkov vo všeobecnosti. Menovite je pre vypracovanie použitá, okrem viacerých odborných analýz, aj veľmi významná monografia od amerického politológa a bývalého poradcu americkej armády ohľadom detských vojakov, Petera Warrena Singera, *Children at War*. Táto publikácia je mimoriadne prínosná vďaka tomu, že predstavuje kvalitnú analýzu, zahŕňajúcu takmer všetky aspekty fenoménu detských bojovníkov, od príčin, spôsobu rekrutovania a reintegrácie, až po skúsenosti z rôznych typov ozbrojených skupín a krajín.

Text tiež čerpá z publikácií, vypracovaných rôznymi medzinárodne uznávanými inštitúciami a organizáciami. Jednou z nich je *International Bureau for Children's Rights*, medzinárodná nevládna organizácia so sídlom v Montreale, ktorá má od roku 2005 špeciálny konzultatívny štatút s Hospodárskou a sociálnou radou OSN. Práca čerpá z publikácie vydanej touto organizáciou, nazývajúcej sa *Children and Armed Conflict: A Guide to International Humanitarian and Human Rights Law*. Zvlášť prínosná je kapitola *Children Associated with Armed Forces and Armed*

Groups, v ktorej je poskytnutá detailne spracovaná štúdia medzinárodných dokumentov, týkajúcich sa fenoménu detských vojakov.

Pre prácu sú však v rámci sekundárnych prameňov nezanedbateľné aj odborné analýzy publikované v rôznych periodikách. Medzi nimi nemožno opomenúť príspevok do periodika *Criminal Law Forum* od Kasajja Phillipa Apuuliho, ktorý je profesorom medzinárodného práva na Makerere University v Kampale. Jeho článok s názvom *The International Criminal Court (ICC) and the Lord's Resistance Army (LRA) Insurgency in Northern Uganda* umožňuje pochopenie dlhotrvajúceho konfliktu medzi LRA a UPDF s dôrazom na detských bojovníkov a spôsoby ich využitia oboma aktérmi. Rovnako prínosným je článok od Claudie Morini v periodiku *Anuario Colombiano de Derecho Internacional*, pomenovaný *First victims then perpetrators: child soldiers and International Law*. Napriek tomu, že ide o prípadovú štúdiu postavenia detských vojakov v rámci medzinárodného práva s dôrazom na prípad Sierra Leone, poskytuje tento článok detailný náhľad na problematiku detských bojovníkov a ich definície, aj úvod do relevantných medzinárodných dokumentov.

Neopomenuteľný je aj rozbor medzinárodného právneho zákazu zapojenia detí do vojnových konfliktov z pohľadu medzinárodného práva týkajúceho sa ľudských práv, trestných a pracovných noriem, ktorý vypracoval Nsongurua J. Udombana. V článku, publikovanom v *Temple International & Comparative Law Journal*, s názvom *War is not Child's Play! International Law and the Prohibition of Children's Involvement in Armed Conflicts*, poskytuje kritické zhodnotenie relevantných dokumentov OSN.

1. Fenomén detských vojakov z pohľadu medzinárodných dokumentov

1.1 Úvod do problematiky detských bojovníkov

V súvislosti so zvyšovaním počtu detských vojakov¹ v posledných desaťročiach a pozornosťou médií, ktorú priťahujú, vytvorilo medzinárodné spoločenstvo viaceré prostriedky pre limitovanie tohto fenoménu. Avšak mnohé z iniciatív za obmedzenie aktívnej participácie detí v ozbrojených konfliktoch často narážajú na problémy. Jedna z príčin vychádza zo samotnej podstaty definície detských bojovníkov.

V poslednom období sa väčšina medzinárodných aktérov odvoláva na všeobecne akceptovanú definíciu, ktorá stanovuje detského vojaka ako „*akúkoľvek osobu mladšiu ako 18 rokov, ktorá je súčasťou pravidelnej alebo nepravidelnej ozbrojenej sily/skupiny, bez ohľadu na to, či bola táto osoba rekrutovaná násilne alebo dobrovoľne*“² (Verhey 2001). Zároveň definícia, ktorú uplatňuje UNICEF dopĺňa, že tieto charakteristické princípy sa vzťahujú rovnako na chlapcov a dievčatá a zahŕňajú, ale nelimitujú sa na tieto roly: „*kuchári, nosiči, poslovia a ktokoľvek, kto tieto skupiny sprevádza s výnimkou rodinných príslušníkov*“³ (Young 2007: 19), (Odeh, Sullivan 2011: 1). Tieto definičné znaky detských bojovníkov boli inštitucionalizované s odvolaním na zásady z Kapského mesta o odzbrojení, demobilizácii a reintegrácii detí, prijatých v apríli 1997 v Kapskom meste (Topa 2007: 107).

V súvislosti s detskými vojakmi je nevyhnutné pochopiť, že sa nejedná len o bojujúce deti. Fenomén detských bojovníkov zahŕňa pestrú paletu úloh, ktoré deti vykonávajú, vrátane: účasti v boji, pokladania mín a výbušnín; vyzdvedania a špionáže, použitia ako návnady, strážcov alebo kuriérov. Taktiež sem patrí tréning a iné prípravy; logistické a podporné funkcie, nosenie, varenie a domáce práce, sexuálne otroctvo a ostatné formy sexuálnych služieb. Už samotné pomenovanie „detský vojak“ sa javí ako zavádzajúce, pretože môže opomenúť rozdielne vlastností a skúseností

¹ Úrad OSN pre koordináciu humanitárnych záležitostí odhaduje, že do roku 2004 bolo viac ako 500 000 detí mladších ako 18 rokov súčasťou štátnych alebo neštátnych ozbrojených síl vo viac ako 85 krajinách. Väčšina z nich patrila do vekovej skupiny 15–18, avšak niektoré boli dokonca len vo veku sedem rokov (Nagle 2011: 12).

² Nie je pritom podstatné, či v krajine, kde existujú detskí vojaci práve prebieha ozbrojený konflikt (Alfredson 2002: 17).

³ Podľa slov A. Young sú v tejto definícii zahrnuté aj dievčatá a chlapci rekrutovaní pre sexuálne roly a/alebo vnútené manželstvá, a teda sa netýka len tých detí, ktoré sú ozbrojené (Young 2007: 19).

jednotlivých detských bojovníkov a odlišný význam úloh, ktoré detskí vojaci plnia, v lokálnom kontexte (Lee 2009: 8).

V dnešnej dobe nie sú deti výlučne rekrutované v rámci štátnych armád. Okrem vládnej armády môžu byť deti do konfliktu zapojené účasťou v ozbrojených opozičných skupinách, paramilitárnych zoskupeniach, milíciách alebo občianskych obranných silách (Topa 2007: 106). Deti môžu byť zároveň rekrutované viacerými metódami, napríklad prostredníctvom únosu, nátlaku, manipulácie, propagandy, atď. (Aptel 2010: 77). V súvislosti so spôsobom zapojenia do ozbrojených zloziek, je potrebné rozlišovať medzi povinným náborom – v zmysle odvodu, prípadne brannou povinnosťou a medzi dobrovoľným vstupom (Morini 2010: 197).⁴

Vo všeobecnosti sú deti náchylnejšie k rekrutovaniu, vnútenému aj dobrovoľnému, najmä ak sú v dôsledku konfliktu oddelené od svojich rodín a domovov alebo ak žijú v chudobných pomeroch bez dostatočného vzdelania a socioekonomických možností (UNICEF Factsheet). Rizikovou skupinu predstavujú tiež deti, ktoré sú vysídlené, žijú na ulici alebo sú zapojené do nútenej práce a trhu s prostitúciou (Withers 2007: 228).

Jedným z hlavných dôvodov, prečo sa deti v posledných desaťročiach stávajú terčom ozbrojených skupín je nedostatok dospelých bojovníkov, v dôsledku obrovských ľudských strát počas dlhotrvajúceho ozbrojeného konfliktu alebo vojny⁵ (Topa 2007: 106). Ďalšie príčiny pre zapojenie detí vyplývajú z charakteristík pre ne typických. Deti majú väčšiu vôľu participovať na riskantných činoch⁶, je ľahšie prinútiť ich k disciplíne a manipulovať nimi. Navyše sú loajálnejšie a poslušnejšie ako dospelí vojaci a je ľahšie „premeniť ich v bezľútostných bojovníkov, ktorí budú bojovať aj v nepriaznivých podmienkach“ (Grünfeld 2002: 313). Vďaka svojmu veku, váhe a agilnosti sú deti navyše vhodnejšie ako dospelí, napríklad pre pokladanie a detektovanie mín, ale aj ostatné úlohy, ktoré nemusia byť výhradne vojenského charakteru (Morini 2010: 188, 197).

⁴ Toto rozdelenie je menovite špecifikované v niektorých dokumentoch analyzovaných v tejto práci.

⁵ Preto sú cielene rekrutované deti, ktoré nahrádzajú nedostatok dospelých bojovníkov.

⁶ Ich absencia strachu je predovšetkým dôsledkom toho, že u nich ešte nie je plne vyvinutý pud sebazáchovy, typický pre dospelých (Nagle 2011: 9).

Taktiež je pri rekrutovaní potrebné rozlišovať medzi dobrovoľným a „dobrovoľným“ pripojením sa k ozbrojeným zložkám.⁷ Viacero detí síce nepochybne vstupuje do armád a ozbrojených skupín na základe vlastného rozhodnutia, pretože hľadajú dobrodružstvo, zábavu, pomstu, pod tlakom kamarátov alebo preto, že cítia solidaritu so spoločenstvom, v ktorom žijú. Avšak hlavným dôvodom pre „dobrovoľné“ zapojenie naďalej ostáva, vo väčšine prípadov, snaha prežiť. Ako správne zdôrazňuje Shelly Whitman, ak sa dieťa pripojí k ozbrojeným zložkám pod vplyvom socioekonomických faktorov, na ktoré nemá vplyv, nemožno tento vstup považovať za dobrovoľný (Whitman 2004).

Deti sú navyše pri svojom rozhodovaní o vstupe do ozbrojených zložiek často pod sociálnym, ideologickým a ekonomickým tlakom. Niektoré deti, žijúce v chudobných a marginalizovaných rodinách sa prihlásia do armády, aby pomohli svojim rodinám, či už preto, že im je prisľúbený plat, alebo tým, že odídu a ich rodičia sa budú starať o menší počet detí. Špecifickú kategóriu tvoria v tejto súvislosti dievčatá. Tie boli v niektorých prípadoch dokonca presvedčené vlastnou rodinou, aby sa pripojili k armáde/ozbrojenej skupine, pretože ich vyhliadky na sobáš boli nízke a rodina si nemohla dovoliť naďalej sa o ne starať (Høiskar 2001: 347).

Dôvody, ktoré vedú deti k tomu, aby sa dobrovoľne zapojili do ozbrojených zložiek, sú teda viaceré. Odvolávajú sa na Ah-Jung Lee, možno tieto dôvody rozčleniť do troch základných skupín: boj za spravodlivosť, dosiahnutie socioekonomických cieľov a profit z členstva v ozbrojenej skupine počas trvania konfliktu (Lee 2009: 20).

V súvislosti s medzinárodnými aktivitami, zameranými na zastavenie aktívnej participácie detí v ozbrojených konfliktoch, nie je jediným problémom vymedziť, kto presne je detským vojakom, a teda na koho sa budú iniciatívy vzťahovať. Sporným sa javí aj stanovenie optimálnej minimálnej vekovej hranice pre rekrutovanie. Viaceré neziskové organizácie, medzinárodné zmluvy a dokumenty často aplikujú, alebo aspoň čiastočne zahŕňajú, striktnú pozíciu ohľadom 18 rokov ako hornej hranice pre definovanie detstva. Samotný Dohovor o právach dieťaťa definuje dieťa ako: „*akúkoľvek osobu mladšiu ako 18 rokov*“⁸ (Morini 2010: 192–193).

⁷ Veľké množstvo násilne rekrutovaných detí sa po nábore pokúsi vzpriečiť rozkazom, to však vedie k použitiu fyzického násilia a psychologického tlaku pre zlomenie ich odporu (Høiskar 2001: 343).

⁸ S výnimkou toho, ak je podľa práva, vzťahujúceho sa na deti dospelosť dosiahnutá skôr.

V kontexte detských vojakov môže byť tento postoj problematický. Hlavným dôvodom, prevažne v Afrických krajinách, je nedostatok presnej registrácie pri narodení⁹ a odlišný náhľad na dosiahnutie dospelosti ako v „západnom“ chápaní (Whitman 2004), (Lee 2009: 6–17). Viacerí autori, napríklad (Honwana 1999, Francis 2007 a iní) poukazujú na to, že niektoré spoločnosti definujú vstup do dospelosti s ohľadom na sociálne faktory a nie vek. V afrických spoločnostiach sa často jedná o rituály a činy, ktoré potvrdzujú sociálny status jedinca. Navyše má v Afrike mnoho detí dôležité sociálne a ekonomické povinnosti, ktoré by sa mohli zdať rovnakej vekovej skupine v „západných spoločnostiach“ nepredstaviteľné. Okrem toho nie sú vo všetkých komunitách vo východnej Afrike vojenský život a detstvo chápané ako vzájomne sa vylučujúce (Lee 2009: 14–16).

Napriek polemikám, ohľadom nevhodnosti univerzálnej vekovej hranice od 18 rokov, je potrebné pochopiť, že v prípade detských bojovníkov sa nejedná len o deti, ktoré sú na hranici dospelosti, ale aj o tie, ktoré sú považované za deti podľa akýchkoľvek kultúrnych štandardov. P. W. Singer dokladá tento fakt prostredníctvom štatistík, podľa ktorých 23 % ozbrojených organizácií vo svete používa v bojových úlohách deti mladšie ako 15 rokov. Niektoré štúdie v Afrike napríklad dokazujú, že 60 % detských vojakov je mladších ako 14 rokov, a že napríklad, priemerný vek detských rekrútov v Ugande bol 12,9 roka (Singer 2005: 29).

1.2 Medzinárodné dokumenty súvisiace s fenoménom detských vojakov

Organizácia Spojených národov venuje v posledných dekádach veľkú pozornosť fenoménu detských vojakov, predovšetkým prostredníctvom vypracovania zmlúv, konvencií, dohovorov či protokolov. Autori a odborníci (Kuper 2000, Udombana 2006, a iní) dodnes polemizujú o vplyve medzinárodného práva, ukotveného v týchto dokumentoch, na ukončovanie fenoménu detských bojovníkov. Je problematické jednoznačne zhodnotiť, do akej miery vplývajú dokumenty vydané v rámci OSN priaznivo na znižovanie počtu detských vojakov vo svete. Avšak je možné a relevantné použiť dokumenty ako základ pre pozorovanie vplyvu spolupráce s OSN, prostredníctvom prijímania a dodržiavania záväzkov, na limitovanie fenoménu detských vojakov.

⁹ Z tohto dôvodu nie je dostatok dôkazov o veku dieťaťa, čím je vystavené nebezpečenstvu rekrutovania (Whitman 2004).

V teórii a praxi je viacero možností ako kategorizovať dokumenty týkajúce sa detských bojovníkov. Jenny Kuper ich v jednej zo svojich analýz delí na pravidlá humanitárneho práva, ktoré sa týkajú: zachádzania s detskými vojakmi, ich veku a ich trestnej zodpovednosti (Kuper 2000: 38–41). Ďalšie z možných delení je rozdelenie na normy medzinárodného humanitárneho práva, normy týkajúce sa ľudských práv, normy medzinárodného trestného práva a normy medzinárodných pracovných štandardov (Udombana 2006: 57–109).

Táto práca sa nesnaží kategorizovať jednotlivé dokumenty, ale uviesť, aký je obsah medzinárodných dokumentov a ako sa v ňom v priebehu času rozširovala ochrana detí, aktívne zapojených do ozbrojených konfliktov. Z tohto dôvodu je postačujúce nazerať na jednotlivé dokumenty chronologicky a s ohľadom na tri kategórie: Dokumenty prijaté inštitúciami OSN, Rezolúcie Rady bezpečnosti OSN a Ostatné relevantné medzinárodné dokumenty. Tento prehľad je dostačujúci pre načrtnutie toho, ktoré dokumenty sú legálne záväzné a aké povinnosti z nich pre signatárov vyplývajú.

1.2.1 Dokumenty prijaté inštitúciami OSN

Najobširnejšou skupinou, z troch vyššie definovaných kategórií, sú dokumenty súvisiace s fenoménom detských vojakov, vypracované v rámci jednotlivých zložiek OSN. Prvé z nich boli vytvorené na pôde OSN už tesne po skončení druhej svetovej vojny. Svojim obsahom sa ale týkali fenoménu detských bojovníkov len okrajovo, v zmysle vymedzovania všeobecnej ochrany civilistov a neskôr priamo detí v ozbrojených konfliktoch. K týmto dokumentom patria najmä štyri Ženevské dohovory z roku 1949. Väčšiu pozornosť si však z hľadiska detských vojakov zaslúžia skôr dva Dodatkové protokoly k zmieneným Ženevským dohovorom, prijaté v roku 1977, ktoré spolu so Ženevskými dohovormi vytvárajú Ženevské pravidlá¹⁰ (Madubuike-Ekwe 2005: 35–36).

Dodatkový protokol I o ochrane obetí medzinárodných ozbrojených konfliktov a Dodatkový protokol II, týkajúci sa ochrany obetí ozbrojeného konfliktu, po prvýkrát v záväznom medzinárodnom dokumente adresovali problém rekrutovania a využitia

¹⁰Tieto zásady položili základ pre medzinárodné humanitárne právo a medzinárodné právo, ktoré reguluje spôsob vedenia ozbrojeného konfliktu. Okrem toho sa pravidlá snažia o obmedzenie dopadov konfliktov prostredníctvom ochrany civilistov (International Committee of the Red Cross 2010).

detí v ozbrojených konfliktoch (International Bureau for Children's Rights 2010: 137)¹¹. V týchto dokumentoch je stanovený minimálny vek pre rekrutovanie detí do ozbrojených síl a skupín na 15 rokov, v prípade iných ako medzinárodných konfliktov, a na 18 pre medzinárodné konflikty (Aptel 2010: 71), (Protocol I, 1977), (Protocol II, 1977). Deti mladšie ako 15 rokov by okrem toho nielenže nemali byť rekrutované, ale nemalo by im byť ani povolené podieľať sa na konflikte, či už priamo alebo nepriamo. Tieto protokoly predstavujú dodnes jednu z najsilnejších regulácií zákazu detských vojakov, a to pre vnútené aj dobrovoľné rekrutovanie¹² (Grünfeld 2002: 282), (Morini 2010: 196).

Ďalšími významnými dokumentami, v súvislosti s detskými bojovníkmi, sú dohovory Medzinárodnej organizácie práce č. 138 a č. 182. Dohovor o minimálnom veku č. 138 bol prijatý 26. júna 1973 a vstúpil do platnosti 19. júna 1976.¹³ Jeho súvis s fenoménom detských vojakov je nepriamy, keďže stanovuje pre ratifikujúce štáty 18 rokov ako hranicu pre prijímanie do zamestnania, ktoré by mohlo ohrozovať zdravie, bezpečnosť a morálku mladých osôb. Štáty jeho prijatím akceptovali, že budú uplatňovať národnú politiku, ktorá je nastavená tak, aby efektívne odstraňovala detskú prácu (Child Soldiers International: International Standards), (Convention 138, 1973). Zároveň by, podľa tohto Dohovoru, nemali byť do práce prijímané osoby mladšie ako 15 rokov (Udombana 2006: 90).

Dohovor Medzinárodnej organizácie práce o najhorších formách detskej práce č. 182 sa týka, na rozdiel od predošlého dohovoru rovnakej organizácie, priamo problematiky detských vojakov. Tento dokument bol prijatý 17. júna 1999, s platnosťou od 19. novembra 2000¹⁴ (Convention 182, 1999). Dohovor č. 182 svojím obsahom ako prvý uznáva detských bojovníkov za jednu z najhorších foriem detskej práce, a zároveň je prvou medzinárodnou zmluvou, v ktorej bola stanovená hranica 18 rokov,

¹¹ Ďalej ako (IBCR 2010).

¹² Protokol I dodnes prijalo 172 štátov a tri štáty ho podpísali, ale neimplementovali. V prípade Protokolu II sa jedná o 166 štátov, ktoré dokument prijali a rovnaké tri štáty ako pri prvom Protokole, ktoré ho len podpísali (Protocol I, State Parties), (Protocol II, State Parties).

¹³ Dokument ratifikovalo 165 krajín. Medzi štátmi, ktoré Dohovor neratifikovali, sú napríklad Spojené štáty americké, Kanada, Austrália, atď. (Ratification of Convention 138).

¹⁴ Dohovor č. 182 by mal v prehľade dokumentov chronologicky nasledovať až po Dohovore o právach dieťaťa. Keďže Dohovor č. 182 vo svojej podstate dopĺňa a rozvíja Dohovor č. 168, je v práci umiestnený pred Dohovorom o právach dieťaťa.

v súvislosti s fenoménom detských vojakov (Morini 2010: 195). Štáty, ktoré tento dohovor ratifikujú, zavazujú sa prijať okamžité a efektívne prostriedky pre zakázanie a eliminovanie najhorších foriem detskej práce ako urgentnej záležitosti. Odporúčanie 190, sprevádzajúce Dohovor č. 182, navyše vyzýva štáty, aby definovali vnútené a povinné rekrutovanie detí, s cieľom ich využitia v ozbrojenom konflikte, ako trestný čin (Topa 2007: 111), (Convention 182, 1999), (Recommendation 190, 1999).

Prelomovým dokumentom v oblasti detských práv je Dohovor o právach dieťaťa prijatý Valným zhromaždením OSN 20. novembra 1989, s platnosťou od 2. septembra 1990¹⁵ (Child Soldiers International: International Standards). Dohovor je prvým legálne záväzným medzinárodným nástrojom, ktorý zahŕňa pestrú škálu detských práv, menovite: politické, kultúrne, ekonomické, sociálne práva, atp. (UNICEF: Convention on the Rights of the Child). V Článku 38¹⁶, venovanom ochrane detí v ozbrojených konfliktoch, vyzýva Dohovor štáty k tomu, aby prijali „*všetky možné prostriedky*“ pre zabránenie aktívnej participácii v konflikte pre deti mladšie ako 15 rokov. Zároveň by sa štáty mali zdržať rekrutovania detí mladších ako 15 rokov do štátnych armád a v prípade detí vo veku medzi 15–18 rokov, by mali dať prednosť tým starším (Convention on the Rights of the Child, 1989), (Grünfeld 2002: 279).

Hlavným prínosom tohto dokumentu, vzhľadom na aktívnu participáciu detí v ozbrojených konfliktoch je fakt, že problematika detských bojovníkov získala na medzinárodnej úrovni dôležitosť a legitímnosť (Lee 2009: 7). Dohovoru ale možno vytknúť viacero slabých stránok. Vo všeobecnosti je definovaný pomerne vágne a umožňuje, aby si ho štáty vykladali účelovo. Navyše viac menej nerozlišuje medzi detskými bojovníkmi a detskými civilistami a takisto určuje vekovú hranicu na 15 rokov, čím nezabezpečuje ochranu pre deti vo veku 15–18 rokov¹⁷ (Margariti 2011: 9–12).

¹⁵ K 29. marcu 2013 má tento dokument 140 signatárov, avšak ratifikovaný alebo prijatý bol všetkými členmi OSN, s výnimkou Somálska a USA (UN Treaty Collection, Convention on the Rights of the Child 2013).

¹⁶ Tento článok nie je samostatne venovaný fenoménu detských vojakov. Namiesto toho sa všeobecne vzťahuje na ochranu detí v ozbrojenom konflikte (Convention on the Rights of the Child, 1989).

¹⁷ Vychádzajúc z informácií poskytnutých Úradom OSN pre koordináciu humanitárnych záležitostí, odhadujúcim, že do roku 2004 bola z viac ako 500 000 detských vojakov väčšina vo veku 15–18 rokov,

V podstate možno zhrnúť, že sa Dohovor oproti predošlým normám posúva vpred tým, že na rozdiel od Dodatočných protokolov I a II nerozlišuje medzi medzinárodnými a vnútornými konfliktmi¹⁸, avšak naďalej ostáva pozadu v snahe zabezpečiť silnejšiu ochranu detí pred rekrutovaním, pretože ponecháva vekovú hranicu na 15 rokoch (Margariti 2011: 9–12).

Dodnes najdôležitejším dokumentom v problematike detských vojakov ostáva Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o účasti detí v ozbrojených konfliktoch. Podobne ako samotný Dohovor, aj Opčný protokol bol prijatý Valným zhromaždením, a to 25. mája 2000, s platnosťou od 12. februára 2002 (Child Soldiers Global Report 2008: 375).

Už v roku 1990 vytvorila OSN pracovnú skupinu, ktorá mala vypracovať dodatočný protokol pre poopravenie slabostí Dohovoru (Margariti 2011: 12). Je nepochybné, že Opčný protokol, aspoň čiastočne tento cieľ splnil. Hlavnou zmenou, ktorú Opčný protokol predstavuje je zvýšenie vekovej hranice pre aktívne zapojenie detí do ozbrojeného konfliktu. Konkrétne, zakazuje povinnú/vnútenú vojenskú službu v rámci štátnych armád pre osoby mladšie ako 18 rokov, a zároveň zakazuje akýkoľvek spôsob rekrutovania, dobrovoľný aj vnútený, do 18 rokov pre neštátne ozbrojené skupiny (Optional Protocol, 2000), (Udombana 2006: 93–98). Taktiež svojim obsahom kodifikuje legálnu normu, za porušenie ktorej môžu štáty niesť zodpovednosť (Abraham 2003: 17).

Opčný protokol zároveň umožňuje štátnym armádam rekrutovať osoby staršie ako 15 rokov, ak sa jedná o dobrovoľný vstup. Samotný štát si určí vekovú hranicu pre dobrovoľný nábor, ale obligatórne musí byť v rozpätí 16–18 rokov (Optional Protocol, 2000), (Margariti 2011: 12). V tomto prípade musí štát vytvoriť dostatočné záruky, že: sa naozaj jedná o dobrovoľný nábor, existuje dostatok overených dôkazov o veku dieťaťa, rekrutovaná osoba si je plne vedomá povinností, ktoré z náboru vyplývajú a má písomný súhlas rodiča/opatrovníka (IBCR 2010: 137), (Optional Protocol, 2000), (Margariti 2011: 12).

Okrem toho Protokol zaväzuje štáty, aby zakázali a skriminalizovali aktivity, ktoré protirečia týmto princípom a aby osoby, rekrutované proti zneniu dokumentu boli

možno konštatovať, že Dohovor neposkytuje ochranu pre prevažnú časť detských bojovníkov (Nagle 2011: 12).

¹⁸ A tak sa snaží eliminovať dvojaké štandardy, ktoré tieto Protokoly vytvorili.

demobilizované a bola im následne poskytnutá potrebná pomoc pre ich reintegráciu do spoločnosti (Child Soldiers International: International Standards). Mimoriadne dôležitá je zmienka¹⁹ o tom, že štáty by mali do dvoch rokov po vstupe Protokolu v platnosť, doručiť Výboru OSN pre práva dieťaťa správu, v ktorej informujú o opatreniach, prijatých pre implementovanie záväzkov obsiahnutých v Protokole (Optional Protocol, 2000).

Podobne ako v prípade Dohovoru o právach dieťaťa, ku ktorému Opčný protokol patrí, možno spozorovať viacero obsahových problémov, ktoré oslabujú možnosti dokumentu ohľadom ochrany detí v ozbrojených konfliktoch. Medzi ne jednoznačne patrí Článok 1, limitujúci princípy v Protokole na priamu účasť v konflikte, čím došlo k vylúčeniu veľkej časti detských vojakov, vykonávajúcich nepriame roly (Grünfeld 2002: 284). Rovnako obmedzujúcou pre obsahovú stránku dokumentu je opakovaná formulácia pri vymedzovaní záväzkov štátov, ktorá požaduje, aby štáty prijali „*všetky možné opatrenia*“ pri ich napĺňaní. Tak ako v prípade Dohovoru, aj samotný Protokol tým prispieva k účelovému chápaniu povinností jednotlivými štátmi (IBCR 2010: 140). Okrem toho umožňuje štátnym armádam rekrutovať za určitých podmienok deti staršie ako 15 rokov, čo je v rozpore s niektorými ostatnými dokumentmi a medzinárodnými iniciatívami, ktoré aplikujú 18 rokov ako minimálnu vekovú hranicu. Problematickým ostáva aj to, že Protokol porušuje štandardy medzinárodných noriem ohľadom protokolov tým, že umožňuje pridať sa k Protokolu bez toho, aby štát predtým prijal materský dokument. V dôsledku toho prispieva k oslabeniu váhy Dohovoru o právach dieťaťa (Abraham 2003: 17, 19).

Berúc do úvahy slabosti dokumentu je možné skonštatovať, že široké akceptovanie Protokolu je dôvodom pre optimizmus, avšak zlepšenie jeho obsahových nedostatkov by jednoznačne prispelo k posilneniu ochrany detských vojakov (Abraham 2003: 17, 19).

1.2.2 Rezolúcie Rady bezpečnosti OSN

Dôležitosť a vážnosť fenoménu detských bojovníkov potvrdzuje práve to, že sa viackrát dostal na jednaciú agendu jedného z najvplyvnejších telies OSN, Rady bezpečnosti. Práve RB OSN vypracovala k dnešnému dňu viacero rezolúcií, ktoré sa priamo, poprípade nepriamo, venujú problematike aktívneho zapojenia detí v ozbrojených

¹⁹ Článok 8.

konfliktoch. Jednou z prvých rezolúcií je Rezolúcia č. 1261 z roku 1999, ktorá okrem iného odsudzuje rekrutovanie a používanie detí v konflikte a vyzýva strany, ktoré sa účastnia konfliktu, aby podobné praktiky ukončili a dodržiavali záväzky vyplývajúce zo Ženevských dohovorov a ich Dodatkových protokolov²⁰ (S/RES/1261 (1999)).

Následný dokument, Rezolúcia č. 1314 (2000), znovu potvrdzuje body z predošlej rezolúcie a zdôrazňuje zodpovednosť štátov za potrestanie vinníkov za genocídu, zločiny proti ľudskosti a vojnové zločiny. Rovnako vyzýva štáty k podpísaniu a ratifikácii zmienenej Opčného protokolu a zdôrazňuje dôležitosť špeciálneho postavenia a potrieb dievčat v ozbrojených konfliktoch²¹ (S/RES/1314 (2000)).

Pre túto prácu je zvlášť dôležitá Rezolúcia č. 1379 z roku 2001, pretože vyzvala Generálneho tajomníka OSN, aby vytvoril vo výročnej správe o deťoch v ozbrojených konfliktoch zoznam²² tých, ktorí rekrutujú a inak využívajú deti.²³ Na to naväzuje Rezolúcia č. 1460 (2003), ktorá požaduje po stranách ocitajúcich sa na zozname, aby vstúpili do rozhovorov s OSN a aby sa dohodli na záväzných akčných plánoch pre ukončenie využitia detí v ozbrojených konfliktoch²⁴ (Child Soldiers International: International Standards), (S/RES/1379 (2001)), (S/RES/1460 (2003)).

Rovnako dôležité pre snahu o limitovanie fenoménu detských vojakov sú monitorovacie a oznamovacie mechanizmy²⁵ v súvislosti s vážnym zneužívaním detí v konfliktoch, ktoré boli založené Rezolúciou č. 1612 z roku 2005. Taktiež bola touto rezolúciou založená Pracovná skupina Bezpečnostnej rady OSN pre deti v ozbrojených konfliktoch, ktorú tvorí 15 členov RB OSN. Cieľom tejto skupiny je posudzovanie výročnej správy Generálneho tajomníka o deťoch v ozbrojených konfliktoch,

²⁰ Tomuto sa venujú aj nasledujúce rezolúcie RB OSN.

²¹ Teda aj tých, ktoré patria k detským vojakom.

²² Tzv. list hanby.

²³ Práve tieto výročné posudky sú nevyhnutné pre zhodnotenie zmien vo fenoméne detských bojovníkov v LRA a UPDF v záverečnej kapitole práce.

²⁴ 17 aktérov z tohto zoznamu zatiaľ podpísalo akčné plány, z toho päť vládnych ozbrojených síl a 12 neštátnych ozbrojených skupín. Päť z nich plne tieto akčné plány splnilo a následne boli zo zoznamu vyškrtnuté (Office of the Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict: Action Plans with Armed Forces and Armed Groups).

²⁵ Ich cieľom je v tejto súvislosti poskytovať systematické zoskupovanie presných a objektívnych informácií.

v jednotlivých krajinách a vydávanie odporúčaní pre všetky strany konfliktu, vlády, darcov aj zložky OSN (Child Soldiers International: International Standards), (S/RES/1612 (2005)).

Rezolúcia č. 1882 z roku 2009 stavia na predchádzajúcich rezolúciách a posilňuje ich. Hlavným prínosom je požiadavka, aby vyššie zmienená Pracovná skupina viac komunikovala so Sankčnými výbormi (S/RES/1882 (2009)), (IBCR 2010: 142–143).

Jednou z posledných a najaktuálnejších rezolúcií je Rezolúcia č. 1998 prijatá 12. júla 2011. Vo svojom obsahu vyzýva všetkých aktérov ocitajúcich sa na zozname, ktorí tak ešte neučinili, aby začali jednať s OSN o ukončení použitia detských bojovníkov prostredníctvom bezodkladného vypracovania a implementovania konkrétne časovo viazaných akčných plánov. Zároveň vyzýva štáty, aby podnikli okamžité kroky pre potrestanie tých, ktorí rekrutujú deti a inak porušujú záväzky vyplývajúce z príslušného medzinárodného práva, a to prostredníctvom medzinárodných súdnych mechanizmov, zmiešaných trestných súdov a tribunálov. Okrem toho zdôrazňuje potrebu prehlbovania všetkých iniciatív v rámci OSN, ktoré sa týkajú monitorovania a zaistovania čo najpresnejších informácií a pomoci počas demobilizačných a reintegračných programov (S/RES/1998 (2011)).

19. septembra 2012 bola vypracovaná najaktuálnejšia Rezolúcia č. 2068, ktorá znovu potvrdila všetky dovedajšie rezolúcie, vydané Radou bezpečnosti OSN. V tomto dokumente je zdôraznené, že primárnu rolu v ochrane detí v ozbrojených konfliktoch hrajú štáty a aktivity všetkých zložiek OSN ohľadom monitorovania a oznamovacích mechanizmov musia podporovať a dopĺňať ochrannú a rehabilitačnú rolu národných vlád. Rezolúcia taktiež uznala, že implementácia predchádzajúcich rezolúcií²⁶ umožnila progres v demobilizácii tisícov detí, v podpísaní akčných plánov medzi stranami ozbrojených konfliktov a OSN, aj vo vyškrtnutí niektorých aktérov zo zoznamu v prílohách k výročnej správe Generálneho tajomníka. V závere tiež vyzýva Rezolúcia Pracovnú skupinu pre deti v ozbrojených konfliktoch, aby zvažila rozsah možností, prostredníctvom ktorých bude možné vyvíjať tlak na aktérov, naďalej porušujúcich práva detí v ozbrojených konfliktoch (S/RES/2068 (2012)).

²⁶ Konkrétne sa jedná o rezolúcie č. 1612 (2005), č. 1882 (2009) a č. 1998 (2011).

1.2.3 Ostatné relevantné medzinárodné dokumenty

Okrem dokumentov a rezolúcií OSN existuje niekoľko ďalších medzinárodných dokumentov, týkajúcich sa detských vojakov. Najrelevantnejšie z nich pre túto prácu sú Rímsky štatút Medzinárodného trestného súdu, Parížske záväzky, Parížske zásady a Africká charta práv a blaha dieťaťa.

Rímsky štatút, prijatý 17. júla 1998²⁷, vytvoril Medzinárodný trestný súd, ktorého cieľom je trestať jednotlivcov zodpovedných za genocídu, zločiny proti ľudskosti a vojnové zločiny v prípade, keď národné justičné systémy nie sú ochotné alebo schopné konať v tomto smere samotné.²⁸ Z tohto hľadiska „vydláždil cestu pre potrestanie medzinárodných, a do určitej miery aj vnútroštátnych krutých trestných činov“ (Udombana 2006: 84).

Medzi hlavnými prínosmi Rímskeho štatútu je, že sa stal prvou medzinárodnou zmluvou, ktorá uznala rekrutovanie detí za vojnový zločin. Konkrétne je v Článku 8, týkajúcom sa vojnových zločinov, klasifikované rekrutovanie²⁹ detí mladších ako 15 rokov do národných ozbrojených síl aj využitie aktívnej participácie detí v ozbrojenom konflikte ako vojnový zločin. Do jurisdikcie Medzinárodného trestného súdu patrí aj špecifická skupina zločinov, ktoré môžu byť vykonané len voči deťom, vrátane ich dobrovoľného a vnúteného rekrutovania do ozbrojených síl a skupín, ako aj aktívne zapojovanie detí mladších ako 15 rokov do násilností počas konfliktu (Rome Statute of the ICC, 1998), (Topa 2007: 113).

Ďalším z pozitív štatútu je zakomponovanie termínov „používať“ a „participovať“, ktoré prispeli k tomu, že nie je zakázaná len priama účasť detí v bojoch, ale aj ich aktívna účasť v doručovacích a vojenských rolách spätých s bojom. Štatút zároveň definuje sexuálne otroctvo, ktorému sú vystavení niektorí detskí vojaci, ako zločin proti ľudskosti (Rome Statute of the ICC, 1998), (Child Soldiers Global Report 2008: 375). Na druhej strane je však výraznou slabosťou to, že stanovil definíciu zločinov, rekrutovania a využívania detí na 15 rokov, namiesto 18 (Morini 2010: 197).

Ďalšou medzinárodnou iniciatívou v súvislosti s fenoménom detských vojakov sa stalo schválenie Parížskych zásad a usmernení o deťoch spojených s ozbrojenými

²⁷ Samotný súd vznikol 1. júla 2002 (Child Soldiers Global Report 2008: 375).

²⁸ V súčasnosti má štatút 139 signatárov, z toho 122 štátov ho aj ratifikovalo (Coalition for the ICC: Ratification of the Rome Statute).

²⁹ Vo forme akceptovania dobrovoľného vstupu dieťaťa do ozbrojených zložiek alebo náboru detí prostredníctvom povinnej vojenskej služby.

silami a Parížskych záväzkov k ochrane detí pred nezákonným náborom alebo využívaním zo strany ozbrojených síl alebo ozbrojených skupín.³⁰ K vypracovaniu Parížskych zásad a záväzkov došlo vo februári a októbri 2007, kedy sa k nim pripojilo 76 štátov (Child Soldiers International: International Standards), (Desierto 2011: 345). Hlavným obsahom týchto dokumentov je usmernenie aktivít pre ochranu detí pred rekrutovaním a poskytnutie efektívnej asistencie pre tie deti, ktoré sa už v ozbrojených skupinách a silách vyskytujú (Child Soldiers Global Report 2008: 14). Tieto dva dokumenty však neprekročili rovinu odporúčaní a nie sú legálne záväzné³¹ (IBCR 2010: 143).

Vo vzťahu k problematike detských vojakov je unikátnou práve Africká charta práv a blaha dieťaťa. Tento dokument predstavuje jedinou, v súčasnosti platnú regionálnu dohodu o detských bojovníkoch na svete (Child Soldiers Global Report 2008: 376). Africká charta bola prijatá 11. júla 1990 Organizáciou africkej jednoty, dnes známou ako Africká únia. Do platnosti ale vstúpila až v novembri roku 1999 (Madubuike-Ekwe 2005: 41). Základom Charty je definovanie dieťaťa, ako každej ľudskej bytosti mladšej ako 18 rokov bez výnimok. Na rozdiel od Dohovoru o právach dieťaťa teda nestanovuje pri rekrutovaní hornú hranicu, ktorú by štáty mohli manipulovať. Dôvod, pre ktorý táto charta vznikla bol ten, že Dohovor o právach dieťaťa a ostatné relevantné medzinárodne zmluvy vznikli ako kompromis pre viaceré kultúry, a teda nedostatočne adresujú špecifické podmienky, v ktorých žijú deti v Afrike (Udombana 2006: 80–81).

V Charte sú inkorporované politické, ekonomické, sociálne a kultúrne práva dieťaťa. Článok 22(2) sa venuje priamo detským vojakom. Definuje, že štáty, ktoré sa k Charte pridajú, by mali prijať všetky potrebné opatrenia, aby zaistili, že deti priamo neparticipujú v konflikte a nie sú rekrutované a využité v medzinárodných aj vnútorných ozbrojených konfliktoch (African Charter on the Rights and Welfare of the Child, 1990), (Morini 2010: 193). Okrem toho, Africká charta neposkytuje len základ pre právo, regulujúce detskú participáciu v konfliktoch, ale aj stanovuje výbor pre monitorovanie a vyšetrowanie porušovania detských práv (Høiskar 2001: 353).

³⁰ Ďalej skrátene ako Parížske zásady a záväzky.

³¹ Ucelený prehľad relevantných medzinárodných dokumentov sa, napriek legálnej nezáväznosti, nezaobíde bez zmienky o Parížskych zásadách a záväzkoch.

1.3 Vybrané inštitúcie OSN zapojené do hodnotenia dodržiavania záväzkov

Organizácia Spojených národov postupne počas svojej existencie vyvíjala čoraz širší záber aktivít pre ochranu detí a ich práv.³² Okrem iniciatív pre ochranu ľudských práv vo všeobecnosti, pod ktoré spadajú aj práva detí a vyššie uvedených dokumentov, boli zriadené špeciálne inštitúcie s cieľom adresovať fenomén detských vojakov. Napriek tomu, že v súvislosti s detskými bojovníkmi sú nezanedbateľné aktivity takmer všetkých zložiek OSN, vrátane pôsobenia UNICEF, UNHCR, atp., táto kapitola sa zameriava na rolu Generálneho tajomníka OSN, Osobitného zástupcu Generálneho tajomníka OSN pre deti v ozbrojených konfliktoch a na Pracovnú skupinu Bezpečnostnej rady pre deti v ozbrojených konfliktoch. Hlavným dôvodom pre selekciu týchto aktérov je ich angažovanosť v procese monitorovania dodržiavania záväzkov, keďže pravidelne vypracovávajú a zverejňujú výročné správy, hodnotiace fenomén detských vojakov v jednotlivých štátoch.

Nezanedbateľnú rolu v iniciatívach zameraných na odstránenie fenoménu detských bojovníkov má v prvom rade Generálny tajomník OSN. Na základe Rezolúcie Rady bezpečnosti č. 1379 z roku 2001 vypracováva každoročne správu o deťoch v ozbrojených konfliktoch, zahŕňajúcu zoznam tých, ktorí rekrutujú deti (S/RES/1379 (2001)). Generálny tajomník tak koná v prílohách k výročnej správe³³, ktorú každoročne publikuje (Watchlist on Children and Armed Conflict 2008: 2). Tí, ktorí sa na zozname ocitnú, z neho môžu byť po vypracovaní a naplnení akčných plánov³⁴ a potrestaní vinníkov vyškrtnutí. (Office of the Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict: Naming and Shaming). Význam tohto zoznamu spočíva teda v tom, že zaradenie naň prispieva k iniciovaniu rokovaní s aktérmi, vyskytujúcimi sa na zozname, o vypracovaní akčného

³² Tento fakt dokladá aj počet a pomerne široko zameraný obsah dokumentov vypracovaných v rámci OSN, vrátane rezolúcií Rady bezpečnosti.

³³ Jedná sa o dve prílohy. Príloha I zahŕňa aktérov, ktorí sú zaradení do agendy Bezpečnostnej rady OSN a Príloha II obsahuje tie skupiny, ktoré sa v agende RB OSN nenachádzajú (Watchlist on Children and Armed Conflict 2008: 2).

³⁴ Prostredníctvom spolupráce s OSN.

plánu, ktorého hlavným cieľom je ukončiť aktívne využitie detí v ozbrojených konfliktoch³⁵ (Watchlist on Children and Armed Conflict: The “List of Shame“).

Mandát Osobitného zástupcu³⁶ Generálneho tajomníka OSN pre deti v ozbrojených konfliktoch vznikol na základe Rezolúcie Válného zhromaždenia č. 51/77 z roku 1996 (Office of the Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict: About Us). V tejto rezolúcii bolo odporúčané, aby Generálny tajomník menoval Osobitného zástupcu na tri roky. Hlavným cieľom činnosti zástupcu je dohliadať na dosiahnutý progres a prekážky v posilňovaní ochrany detí v ozbrojených konfliktoch, zvyšovať povedomie a získavať informácie o situácii detí v ozbrojených konfliktoch. Taktiež sa venuje relevantnej spolupráci s ostatnými orgánmi OSN a nevládnymi organizáciami. Okrem toho každoročne poskytuje Valnému zhromaždeniu a Komisii pre ľudské práva správu o situácii detí postihnutých konfliktom (A/RES/51/77 (1997)). Osobitný zástupca taktiež, na základe spolupráce s partnermi, navrhuje postupy pre posilnenie ochrany detí v ozbrojených konfliktoch a venuje sa humanitárnym a diplomatickým iniciatívam, ktoré uľahčujú prácu ostatným činiteľom, v súvislosti s deťmi v ozbrojených konfliktoch (Office of the Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict: About Us).

Podobne ako mandát Osobitného zástupcu, aj Pracovná skupina Bezpečnostnej rady pre deti v ozbrojených konfliktoch vznikla rezolúciou, avšak vydanou Radou bezpečnosti. Jedná sa o už spomínanú rezolúciu č. 1612 z roku 2005, ktorá okrem Pracovnej skupiny vytvorila aj monitorovacie a oznamovacie mechanizmy (S/RES/1612 (2005)). Pracovná skupina sa skladá z 15 členov Bezpečnostnej rady a jej hlavným cieľom je posudzovanie výročnej správy Generálneho tajomníka a ostatných výročných správ o deťoch v ozbrojených konfliktoch. Taktiež hodnotí progres v implementácii akčných plánov pre ukončenie násilia voči deťom a iné relevantné informácie. Následne na základe posudkov vydáva odporúčania pre jednotlivé strany konfliktu, vlády, darcov aj aktérov OSN (Child Soldiers International: International Standards),

³⁵ Pravidelné zaradenie aktérov, porušujúcich určité medzinárodne platné štandarty, na zoznam hanby je súčasťou tzv. naming and shaming stratégie. Táto stratégia je populárna najmä v snahe presadiť dodržiavanie noriem týkajúcich sa medzinárodných ľudských práv (Hafner-Burton 2008: 689).

³⁶ 13. júla 2012 bola za Osobitného zástupcu menovaná Leila Zerrougui (SG/A/1358). V predchádzajúcom období boli vo funkcii Olara Otunnu (1998–2005) a Radhika Coomaraswamy (2006–2012) (Office of the Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict: About Us).

(Office of the Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict: Role of the SC Working Group on Children and Armed Conflict).

Táto kapitola poskytla prehľad hlavných relevantných medzinárodných dokumentov, ktoré sú predmetom početných štúdií zameraných na problematiku detských vojakov z pohľadu medzinárodných noriem (napríklad Morini 2010, Udombana 2006, Madubuike-Ekwe 2005, a iní). Tieto dokumenty sú navyše doplnené o najaktuálnejšie rezolúcie RB OSN. Z faktov uvedených v tejto kapitole vyplýva, že jedným z hlavných zámerov dokumentov vypracovaných inštitúciami OSN, ale aj ostatných medzinárodných dokumentov, bolo stanoviť vekovú hranicu pre rekrutovanie osôb do vládnych armád a neštátnych ozbrojených skupín. Okrem toho boli stanovené aj ďalšie povinnosti, ktoré sa štáty zaväzujú dodržiavať pri podpísaní a implementovaní dokumentov. Jednotlivé dokumenty stanovili pravidlá pre rekrutovanie z viacerých pohľadov, vrátane medzinárodných pracovných štandardov, humanitárneho práva, alebo ľudských práv.

Rezolúcie RB OSN boli predovšetkým zamerané na morálne odsúdenie rekrutovania detí a na stanovenie konkrétnych prostriedkov pre limitovanie fenoménu detských bojovníkov. K týmto prostriedkom patria napríklad monitorovacie mechanizmy a publikovanie hodnotiacich výročných správ prostredníctvom niektorých zložiek OSN.

Po zhodnotení všeobecných záväzkov v medzinárodných dokumentoch a popise roly vybraných inštitúcií OSN v monitorovaní povinností, je potrebné aplikovať tieto záväzky na prípad Ugandy. Práve táto aplikácia je predmetom nasledujúcej kapitoly.

2. Fenomén detských bojovníkov v Ugande

Po načrtnutí medzinárodných dokumentov, ktoré boli vypracované v súvislosti s detskými bojovníkmi, v predošlej kapitole, je nevyhnutné posúdiť vzťah Ugandy k zmieneným medzinárodným normám. Táto kapitola začína najprv stručným prehľadom ugandského konfliktu, v ktorom boli využití detskí vojaci a až potom sleduje medzinárodné dokumenty vo vzťahu k Ugande. Hlavným zámerom nasledujúceho textu je zodpovedať pomocnú výskumnú otázku: Vzťahujú sa záväzky definované v medzinárodných dokumentoch na prípad Ugandy? Okrem odpovede na výskumnú otázku uvádza druhá kapitola aj relevantnú vnútroštátnu legislatívu. V závere kapitoly je tiež na príklade dvoch vybraných aktivít ilustrované odhodlanie ugandskej vlády plniť povinnosti, ku ktorým sa zaviazala pridaním sa k medzinárodným dokumentom.

2.1 Historický prehľad konfliktu v Ugande s ohľadom na detských vojakov

Dejiny Ugandy ako samostatného štátu a člena OSN sú pomerne krátke. Uganda sa v roku 1894 stala britským protektorátom, ktorým zotrvala až do získania nezávislosti v roku 1962³⁷ (Dolan 2009: 41). Počas viac ako dvoch dekád z krátkodobej existencie Ugandy ako samostatného štátu, prebiehal v tejto krajine konflikt medzi vládou a opozičnými rebelskými skupinami. Samotný konflikt bol okrem vnútorných príčin, navyše znásobovaný nepriateľskými vzťahmi medzi Ugandou a Sudánom. Uganda podporovala v Sudáne opozičné skupiny proti vláde a Sudán podporoval tie v Ugande³⁸ (Apuuli 2004: 392).

Počiatky občianskej vojny možno datovať už do obdobia po vytvorení britského protektorátu, kedy boli Acholi, jedno z ugandských etníc v severnej časti krajiny, poverení britskou vládou, aby obsadili rozhodujúce administratívne posty (Dolan 2009: 41). Ich spoločenské a politické postavenie pretrvávalo aj po dosiahnutí nezávislosti, keďže až do roku 1986 vládli celej Ugande. Za začiatok donedávna prebiehajúceho konfliktu možno považovať práve udalosti v severnej Ugande v roku 1986³⁹, kedy

³⁷ V rovnakom roku sa Uganda stala členom OSN, konkrétne 25. októbra 1962 (UN data: Uganda).

³⁸ Uganda podporovala SPLM/A v Sudáne a Sudán podporoval LRA (Human Rights Watch 2003: 4).

³⁹ Keďže sa práca zameriava na pôsobenie detských vojakov v Ugande v rámci LRA a UPDF počas konfliktu ktorý medzi nimi prebiehal, je postačujúce začať s načrtnutím konfliktu v roku 1986 a opomenúť mocenské boje, prebiehajúce pred týmto rokom.

súčasný prezident, Yoweri Museveni, a jeho tzv. *National Resistance Army*⁴⁰ prevzali moc od generála Tita Okella Lutwu (Human Rights Watch 2003: 4).

Vojna v severnej časti Ugandy vznikla ako ľudové povstanie členov Okellových ozbrojených jednotiek a ich prívržencov z civilnej populácie, ktorí spoločne vytvorili tzv. *Uganda People's Democratic Army*. Títo rebeli a ich následovníci neskôr založili jednu z ozbrojených rebelských skupín, *Holy Spirit Movement*. UPDA aj HSM mali na severe masívnu ľudovú podporu, a preto sa zdalo, že vystupujú proti novému Musevenimu režimu v mene populácie Acholi, ktorá prechovávala voči režimu obavy a hnev. V čase keď povstanie postupne utíchalo, založil v roku 1987 Joseph Kony ozbrojenú skupinu, neskôr známu ako LRA, čím sa konflikt posunul do novej fázy (Refugee Law Project 2004: 4).

Na rozdiel od ostatných ozbrojených rebelských skupín⁴¹, ktoré v Ugande počas konfliktu vznikli a pôsobili, je Konyho LRA jedinou, ktorá nielenže vytrvala až do súčasnosti, ale dokonca v posledných rokoch rozšírila svoje pôsobenie do okolitých krajín. Do roku 2002 sa hlavné základne LRA nachádzali prevažne na juhu Sudánu s tým, že uskutočňovali výpady cez hranice s cieľom atakovať UPDF a unášať deti z Ugandy do Sudánu, kde sa stali detskými vojakmi. Do južnej časti Sudánu sa líder LRA, J. Kony a jeho skupina uchýlili po strate ľudovej podpory a pod tlakom UPDF aj lokálneho odboja (Apuuli 2004: 394), (Refugee Law Project 2004: 4–7).

LRA mala dlhodobu podporu sudánskej vlády, avšak v roku 1999 vstúpil Sudán a Uganda do rokovaní o ukončení vzájomného podporovania opozičných skupín. Po obnovení a posilnení bilaterálnych diplomatických vzťahov povolil Sudán vláde Ugandy uskutočniť vojenskú operáciu v južnom Sudáne, známu ako „*Operácia železná päť*“ (Reliefweb 2012), (Human Rights Watch 2003: 4).

K tejto operácii došlo v marci 2002 a bola cielená na oslabenie a porazenie LRA. Výsledky operácie sú sporné. Viaceré skupiny občianskej spoločnosti ju zhodnotili ako obrovskú chybu, ktorá viedla k zhoršeniu bezpečnosti v krajine a k zintenzívneniu konfliktu. Je tomu tak preto, že operáciou boli vytlačené jednotky LRA z južného Sudánu naspäť do Ugandy a rozšírili sa mimo tradičné oblasti pôsobnosti do ďalších, napríklad Lira, Apach, Katakwi a Soroti (Apuuli 2004: 395).

⁴⁰ Tiež známe ako NRM – *National Resistance Movement* (Apuuli 2004: 391).

⁴¹ Napríklad, UPDA, UPA, HSM, WBNF a ADF (Apuuli 2004: 391–392). Pre vysvetlenie viď zoznam skratiek.

LRA taktiež po tejto vojenskej operácii expandovala na juh a východ, do oblastí, ktoré boli predtým menej poznačené konfliktom, najmä Lango a Teso (Refugee Law Project 2004: 4–7).

V dôsledku „Operácie železná päť I“ sa odhaduje nárast počtu vysídlených osôb z 800 000 na 1,2 milióna. Tieto osoby boli sústredené v táboroch v kritických životných podmienkach a napriek prítomnosti ochranných vojenských jednotiek boli vystavené útokom LRA, počas ktorých boli, okrem iného, unášané a násilne rekrutované ďalšie deti⁴² (Apuuli 2004: 395). Okrem toho bola v roku 2004 uskutočnená ďalšia vojenská operácia, známa ako „Operácia železná päť II“, ktorá opäť viedla k zintenzívneniu útokov LRA (Chrobok, Akutu 2008: 6).

V roku 2004 prezident Y. Museveni zverejnil presun prípadu LRA na Medzinárodný trestný súd, ktorý vydal v októbri 2005 zatykač na J. Konyho a štyroch veliteľov. Príčinou referovania prípadu LRA k tomu súdu, ugandskou vládou v decembri 2003, bol neúspech v snahe zatknúť členov LRA, ktorá naďalej operovala hlavne zo základní v južnom Sudáne (Otim, Wierda 2010: 2). Jedným z dôvodov vydaných zatykačov bol aj vojnový zločin vnúteného rekrutovania detí mladších ako 15 rokov, za ktorý mali byť stíhaní J. Kony, Vincent Otti, Okot Odhiambo, Dominic Ongwen a Raska Lukwiya. Dvaja z obvinených boli následne zavraždení. R. Lukwiya bol zabitý v auguste 2006 vládnymi jednotkami a V. Otti zomrel v novembri 2007. Údajne bol popravený potom, ako ho J. Kony obvinil zo špionáže pre vládu (Coalition for the ICC: Northern Uganda), (Child Soldiers Global Report 2008: 346).

Krokom k ukončeniu konfliktu sa v tomto období stalo oficiálne otvorenie rokovaní o mieri v Jube, na juhu Sudánu, v júli 2006 (Reliefweb 2012). V auguste bola následne podpísaná dohoda o zastavení násilností medzi LRA a vládou Ugandy. Dohoda bola predĺžená do 30. júna 2007 (Child Soldiers Global Report 2008: 346). Dosiahnutie definitívnej mierovej dohody v roku 2007 ale nakoniec zlyhalo kvôli odmietnutiu J. Konyho prísť a podpísať ju dovedy, kým nebude stiahnutý zatykač, vydaný Medzinárodným trestným súdom (Global Security 2012). Vo februári 2008 došlo v rámci mierových rozhovorov v Jube k podpísaniu dohody o odzbrojení, demobilizácii a reintegrácii, ktorej súčasťou bolo zaviazanie LRA, že prepustí tehotné

⁴² Tento trend prispel k vzniku tzv. LDU, teda lokálnych ozbrojených jednotiek, ktoré sú opakovane zmienené v nasledujúcej časti textu.

a dojdúce ženy a deti mladšie ako 18 rokov. Následne však 11. apríla 2008 J. Kony vyhlásil všetky mierové dohody za neplatné (S/2008/409).

V roku 2008 znásobila LRA útoky, prevažne v Demokratickej republike Kongo⁴³. Ozbrojené sily Ugandy a DRC sa spojili v útoku proti LRA v decembri 2008 a vytlačili jej členov z hlavnej základne v DRC do Stredoafrickej republiky. Tým sa občianska vojna v Ugande stala regionálnym konfliktom medzi štyrmi štátmi: Uganda, DRC, Stredoafriická republika a Sudán⁴⁴ (Global Security 2012).

Pochopiť, začo v dlhotrvajúcom konflikte bojuje LRA je pomerne zložitú. Viaceré z opozičných skupín, ktoré vznikli v 80. rokoch minulého storočia boli založené na tradičných a kresťanských myšlienkach. K nim sa oficiálne hlási aj LRA a jej vodca J. Kony. Jeho skupina vznikla pod menom *Lord's Salvation Army*. Neskôr bola premenovaná na *United Christian Democratic Army* a nakoniec na LRA. Spočiatku mala táto skupina podporu dezertérov UPDA a členov iných skupín (Human Rights Watch 2003: 4).

J. Kony sa už v 80. rokoch prehlásil za mesianistického proroka, ktorý je schopný konať zázraky. Tvrdí, že ho poslal Boh, aby zachránil ľudí od diabla prostredníctvom vládnutia Ugande podľa Desiatich božích prikázaní.⁴⁵ Medzi jeho hlavné ciele teda patrí zvrhnutie vlády v Ugande. Vysoký komisár OSN pre ľudské práva v roku 2001 objektívne zhodnotil pôsobenie LRA nasledujúcim výrokom: „LRA ničí životy detí v severnej Ugande, aby sa udržala, keďže nedokáže prilákať mladých mužov do rebelského hnutia dobrovoľne“ (Apuuli 2004: 394), (Udombana 2006: 65).

Medzi bežné praktiky LRA v súvislosti s deťmi patrí zabíjanie, znásilňovanie a dokonca participácia na extrémnom násilí ako amputácie, alebo pálenie ľudí zaživa. Detskí vojaci sú tiež nútení ubiť alebo uhrýzť k smrti priateľov a rodinných príslušníkov a následne vypiť ich krv alebo sa inak podieľať na kanibalizme. Taktiež sú často vyslaní na front bez zbraní, kde musia čeliť paľbe, pričom mnoho z nich zahynie (Udombana 2006: 68). Okrem toho sú často bití, fyzicky mrzačení, či dokonca zabíjajú pre potrestanie alebo, ak fyzicky nedokážu udržať krok s vojenskou jednotkou.

⁴³ Ďalej v texte ako DRC, z dôvodu zaužívanosti tejto skratky v zahraničnej literatúre.

⁴⁴ Súčasné pôsobenie LRA a regionálne iniciatívy za jej porazenie sú stručne načrtnuté v podkapitole 3.2.

⁴⁵ LRA prezentuje samu seba ako sektársku kresťanskú militantnú skupinu, avšak praktizuje vnútený kanibalizmus, rituálne mrzačenie, či brutálne sexuálne útoky, a to všetko s cieľom udržať vlastných bojovníkov pod kontrolou a terorizovať oponentov (Nagle 2011: 26).

Dievčatá sú znásilňované a okrem sexuálneho otroctva sú používané aj na úlohy späté s bojom. Mnoho z nich porodí deti, čím sú sťažené ich už aj tak nízke šance na útek, alebo prepustenie pod tlakom medzinárodných humanitárnych organizácií⁴⁶ (Child Soldiers Global Report 2008: 345–347).

Na druhej strane by bolo nesprávne považovať LRA za jediného aktéra, ktorý v Ugande počas dlhotrvajúceho konfliktu porušoval ľudské práva a rekrutoval deti, pretože nevinnou nebola ani vládna armáda UPDF. Jednou z jej hlavných reakcií na rastúce útoky zo strany LRA bolo požiadanie lokálnych komunít v postihnutých oblastiach, aby vytvorili milície a paramilitárne skupiny. Tieto zoskupenia, trénované a vyzbrojené vládou, mali chrániť lokálne obyvateľstvo pred aktivitami LRA. Niektoré z týchto jednotiek boli použité vo vládnej ofenzíve proti LRA. Existencia lokálnych obranných jednotiek, zvaných LDU⁴⁷, vzbudzuje obavy, pretože nie je isté, že po porazení LRA budú ochotní sa demilitarizovať, keďže mnoho z ich členov bolo v minulosti rebelmi. Problematickým je aj to, že podobne ako UPDF, aj tieto jednotky sa dopustili nielen rekrutovania detí, ale aj porušenia ľudských práv, vrátane vraždenia, bitia, znásilňovania, či dokonca mučenia⁴⁸ (Apuuli 2004: 396), (Child Soldiers Global Report 2008: 345–347).

Na základe uvedených informácií je možné zhrnúť, že k porušovaniu práv detí a k ich rekrutovaniu, či už dobrovoľnému alebo vnútenému, dochádzalo v Ugande od počiatku konfliktu medzi vládou a ozbrojenými skupinami v roku 1986. V dôsledku dlhotrvajúceho ozbrojeného konfliktu boli detskí vojaci prítomní v LRA aj v UPDF a v lokálnych obranných jednotkách, ktoré sú vládnej armáde podriadené.

2.2 Medzinárodný a domáci legislatívny rámec súvisiaci s detskými bojovníkmi

Uganda sa v posledných desaťročiach výrazne zapojila nielen do podpisovania, ale aj do implementovania dokumentov vydaných ohľadom detských vojakov na pôde OSN a Africkej únie. V súvislosti s detskými bojovníkmi je však nevyhnutné brať do úvahy aj vnútornú legislatívu v podobe ústavy a rôznych aktov, pretože

⁴⁶ LRA totiž napriek výzvam naďalej odmieta prepustiť ženy a deti, argumentujúc tým, že sa jedná o ich rodiny.

⁴⁷ Tieto jednotky vznikali od neskorých 90. rokov, aby chránili tábory pre vysídlené osoby a cesty v severnej Ugande. Spadali pod administratívu Ministerstva vnútra, ktoré ich aj platilo, ale boli pod velením UPDF (Child Soldiers Global Report 2008: 346).

⁴⁸ Konkrétnejší popis činnosti UPDF sa nachádza v podkapitole 3.1.

medzinárodné a vnútroštátne normy nemusia byť nevyhnutne v zhode a môžu si dokonca protirečiť.

V rámci problematiky detských vojakov sa Uganda pripojila ku všetkým významným dokumentom vydanými OSN, aj k Africkej charte. Ako prvý dokument⁴⁹ bol podpísaný a ratifikovaný Dohovor o právach dieťaťa, a to v roku 1990 (IBCR 2010: 355). Uganda tento dokument podpísala aj ratifikovala v rovnaký deň, 17. augusta 1990, teda ešte pred vstupom Dohovoru v platnosť.⁵⁰ Zároveň bola Uganda jednou z krajín, ktoré nepodali k zneniu dokumentu žiadne dodatočné námietky alebo deklarácie (UN Treaty Collection, Convention on the Rights of the Child 2013). Závazky ohľadom detských bojovníkov, definované v dokumente pomerne vágne, pre Ugandu znamenali, že by sa mala zdržať rekrutovania detí mladších ako 15 rokov do svojich ozbrojených zložiek. Okrem toho by mala v prípade detí vo veku 15–18 rokov dať prednosť tým starším (Convention on the Rights of Child, 1989), (Grünfeld 2002: 279).

O rok neskôr, 13. marca 1991, sa Uganda pripojila k obom Dodatočným protokolom, k štyrom Ženevským dohovorom, taktiež bez dodatočných deklarácií alebo výhrad (Protocol I, State Parties), (Protocol II, State Parties). Z Protokolu II, ktorý sa vzťahoval na vnútorný konflikt prebiehajúci v Ugande, vyplynul rovnaký záväzok ako z Dohovoru o právach dieťaťa. Jednalo sa o povinnosť rešpektovať minimálnu vekovú hranicu pre rekrutovanie detí do ozbrojených zložiek, stanovenú na 15 rokov (Protocol II, 1977), (Aptel 2010:71).

Uganda na seba prevzala aj záväzky, vyplývajúce z Dohovorov Medzinárodnej organizácie práce č. 138 a č. 182. Ako prvý ratifikovala v roku 2001 Dohovor č. 182. Pripojením sa k tomuto dokumentu, Uganda prvýkrát prijala dokument, ktorý stanovoval v súvislosti s detskými vojakmi minimálnu vekovú hranicu na 18 rokov (Morini 2010: 195). Okrem toho sa prostredníctvom akceptovania Dohovoru č. 182 zaviazala ugandská vláda prijať okamžité a efektívne prostriedky pre odstránenie najhorších foriem práce, vrátane využívania detských vojakov (Convention 182, 1999). O dva roky neskôr, v roku 2003, bol ratifikovaný aj Dohovor č. 138 (IBCR 2010: 355). V súvislosti s Dohovorom o minimálnom veku č. 138 si Uganda špecifikovala minimálny vek pre vstup do zamestnania na 14 rokov (Ratification of Convention 138).

⁴⁹ Z dokumentov analyzovaných v podkapitole 1.2.1.

⁵⁰ Dohovor o právach dieťaťa vstúpil v platnosť až 2. septembra 1990.

Dodnes najvplyvnejším z relevantných medzinárodných dokumentov sa stal Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o účasti detí v ozbrojených konfliktoch. Uganda sa k Opčnému protokolu pridala 6. mája 2002, pričom k nemu pristúpila priamo, bez predošlého podpísania a následnej ratifikácie. Podľa článku 3 v Protokole, vytvorila Uganda záväznú deklaráciu, v ktorej si dobrovoľne stanovila 18 rokov ako minimálnu vekovú hranicu pre akékoľvek dobrovoľné rekrutovanie do jej ozbrojených zložiek. V deklarácii sa tiež zmieňuje, že tento typ rekrutovania musí byť úplne dobrovoľný, s plným súhlasom rekrutovaných osôb, a že v Ugande neexistuje povinný nábor. Okrem toho vláda Ugandy deklarovala, že si ponecháva právo kedykoľvek dopĺňať, upravovať alebo posilňovať súčasnú verziu deklarácie prostredníctvom upovedomenia Generálneho tajomníka OSN (Optional Protocol, Declarations and Reservations: Uganda), (Human Rights Watch 2003: 22).

Z tejto deklarácie, ale aj zo záväzkov definovaných v Opčnom protokole vyplýva, že na území Ugandy nie je povolené nútené/povinné ani dobrovoľné rekrutovanie detí mladších ako 18 rokov, a to v prípade vládnych ozbrojených zložiek aj neštátnych ozbrojených skupín (Optional Protocol, 2000), (State parties to the Protocol). Okrem toho sa Uganda prijatím Opčného protokolu zaviazala doručiť do dvoch rokov po vstupe Protokolu v platnosť správu Výboru OSN pre práva dieťaťa. Cieľom správy je informovať o opatreniach, ktoré Uganda prijala pre implementáciu záväzkov, stanovených v Opčnom protokole (Optional Protocol, 2000).

Uganda sa okrem vyššie zmienených dokumentov pripojila aj k Africkej charte práv a blaha dieťaťa, Parížskym záväzkom a zásadám a Rímskemu štatútu Medzinárodného trestného súdu. Rímsky štatút Medzinárodného trestného súdu je v prípade Ugandy veľmi významným dokumentom. K podpísaniu Rímskeho štatútu Ugandou došlo 17. marca 1999, s ratifikáciou 14. júna 2002 (AMICC). Pripojením sa k tomuto dokumentu Uganda akceptovala, že rekrutovanie detí mladších ako 15 rokov do národných ozbrojených síl a využitie ich aktívnej participácie v ozbrojenom konflikte je vojnovým zločinom (Rome Statute of the ICC, 1998), (The Rome Statute in the World 2011).

Dôležitosť, ktorú Uganda prikladá Medzinárodnému trestnému súdu, vznikajúcemu týmto štatútom, potvrdzuje práve postúpenie prípadu LRA Ugandou k tomuto súdu v roku 2003 a následne vydanie piatich zatykačov Medzinárodným trestným súdom v roku 2005 (Otim, Wierda 2010: 2).

V posledných rokoch došlo v Ugande k viacerým pokrokom v súvislosti s obsahom Rímskeho štatútu. V prvom rade bola v júli 2008 v rámci Najvyššieho súdu Ugandy založená Divízia pre vojnové zločiny⁵¹ a v roku 2010 schválil parlament Akt medzinárodného trestného súdu. Napriek tomu, že Uganda podpísala Rímsky štatút v roku 1999 a ratifikovala ho v roku 2002, bol to až tento Akt, ktorý Rímsky štatút začlenil do ugandského práva. Akt, napriek nedostatkom v oblasti odškodňovania obetí, umožnil ugandským súdom trestať za zločiny proti ľudskosti, vojnové zločiny a genocídu (Otim, Wierda 2010: 2), (Victims' Rights Working Group: 2010).

Okrem toho sa hlavné mesto Ugandy, Kampala, stalo hosťujúcim mestom pre celkovo prvú Revíziu konferenciu Rímskeho štatútu. Konferencia prebiehala v dňoch od 31. mája do 11. júna 2010. Počas jej priebehu došlo okrem iného, k zhodnoteniu úspechov a vplyvu Rímskeho štatútu a štáty potvrdili svoju oddanosť tomuto dokumentu a jeho plnej implementácii (Coalition for the ICC: Review Conference of the Rome Statute).

Paralelne k medzinárodným dokumentom sa Uganda pripojila aj k regionálnemu dokumentu, k Africkej charte práv a blaha dieťaťa, ktorú podpísala vo februári 1992 a ratifikovala 17. augusta 1994. Prijatím Charty sa Uganda zaviazala prijať všetky potrebné opatrenia, s cieľom zabezpečiť, že deti mladšie ako 18 rokov priamo neparticipujú v konflikte a nie sú rekrutované počas medzinárodných a vnútroštátnych konfliktov. Charta navyše zaväzuje Ugandu k uskutočneniu efektívnych opatrení pre realizovanie ustanovení v Charte. Podľa Článku 43(1) sa od Ugandy vyžaduje pravidelné poskytovanie správy o postupe v napĺňaní ustanovení Charty, Africkej komisii expertov na práva a blaho dieťaťa prostredníctvom Generálneho tajomníka Africkej únie (African Charter on the Rights and Welfare of the Child, 1990).

Uganda sa, okrem pripojenia k medzinárodným, legálne záväzným dokumentom, zúčastnila v dňoch 5. a 6. februára 2007 konferencie v Paríži (S/AC.51/2007/12). Stala sa tak jednou zo 100 zemí, ktoré sa do septembra 2011 pripojili k Parížskym zásadám a záväzkom. Tieto dva dokumenty nie sú legálne záväzné a predstavujú len odporúčania pre ochranu detí pred rekrutovaním a pre poskytnutie asistencie deťom, ktoré sa už detskými vojakmi stali (Child Soldiers Global Report 2008: 14), (ICRC Resource Centre 2007), (IBCR 2010: 143).

⁵¹ V origináli ako *War crimes division*.

V kontexte detských bojovníkov v Ugande je potrebné uviesť tiež domácu legislatívu, ktorá sa na tento fenomén vzťahuje. Je všeobecne známe, že najvýznamnejším legislatívnym aktom je ústava štátu. V prípade Ugandy vyžaduje Ústava z roku 1995 od každého občana, aby bránil Ugandu a podieľal sa na službe národu, keď je to nevyhnutné. Zároveň by každý občan, ktorý je toho schopný, mal prejsť vojenským tréningom pre obranu Ústavy a integrity teritória, keď sa to od neho požaduje. Čo sa však týka samotných detí, podľa ústavy by osoby mladšie ako 16 rokov mali byť chránené pred zamestnaním a nútením k vykonávaniu práce, ktorá môže byť nebezpečná pre ich zdravie a fyzický, mentálny, morálny a sociálny vývoj⁵² (Child Soldiers Global Report 2008: 346).

Ugandská ústava však nie je jedinou vnútroštátnou legislatívou, ktorá sa zaoberá problematikou detských vojakov. Z hľadiska snahy o ukončenie konfliktu v Ugande, a teda aj existencie detských bojovníkov, je dôležité zmieniť Zákon o amnestii, tzv. *Amnesty Act*. K jeho vydaniu došlo v januári 2000, s cieľom poskytnúť imunitu a balíčky pre znovuosadenie ozbrojeným oponentom, ktorí sa vzdajú zbraní. Od roku 2000 bol tento zákon každých šesť mesiacov obnovovaný. V januári roku 2004 bolo obdobie pre amnestiu členov LRA skrátené na tri mesiace a bolo stanovené, že amnestia sa už naďalej nebude vzťahovať na veliteľov LRA. Okrem tohto zákona bol v marci 2002 vydaný tzv. *Suppression of Terrorism Act*, ktorý klasifikoval niektoré ozbrojené politické skupiny ako teroristov a určoval trest smrti pre teroristov a pre tých, ktorí ich podporujú. Z tohto dôvodu bolo počas roku 2003 mnoho z tých, ktorí boli v zmysle Zákona o amnestii oslobodení, znovu zatknutých (Child Soldiers Global Report 2004: 106).

V roku 2005 došlo k vydaniu Zákona o UPDF, ktorý sa venuje všetkým aspektom existencie oficiálnej štátnej armády, vrátane: zloženia ozbrojených síl, ich použitia, podmienok a pravidiel služby v armáde, atp. V časti IV, ktorá sa zaoberá podmienkami vojenskej služby v UPDF, sa nachádza Článok 52 súvisiaci s účasťou detí v armáde. Jednou z podmienok vojenskej služby v UPDF je, že nemožno do ozbrojených síl prijať osobu, ktorá je mladšia ako 18 rokov a nedosiahla požadovaný stupeň vzdelania (UPDF Act 2005: 45). Inak povedané, z hľadiska vekového kritéria

⁵² Po načrtnutí, k akým činom sú deti nútené v LRA, ale aj UPDF, možno konštatovať, že fenomén detských bojovníkov v Ugande je v rozpore so samotnou ugandskou ústavou, minimálne v prípade detí mladších ako 16 rokov.

stanovuje tento zákon vekovú hranicu pre rekrutovanie do ozbrojených síl na 18 rokov (Child Soldiers Global Report 2008: 346). Pre prijatie do UPDF je okrem tejto podmienky nevyhnutný aj súhlas šéfov miestnej komunity (S/AC.51/2007/12).

Táto podkapitola preukázala, že okrem všetkých medzinárodných dokumentov, ktoré Uganda prijala na pôde OSN a Africkej únie, bola vypracovaná aj vnútroštátna legislatíva. Relevantná vnútorná legislatíva sa nezdá byť v rozpore s medzinárodnými dokumentmi, práve naopak, vytvára s nimi ucelený komplex pravidiel ohľadom rekrutovania detí, ktoré sú záväzné nielen pre vládu, ale aj pre neštátnych aktérov.

2.3 Vypracovanie správ a akčných plánov Ugandou

Pred pristúpením k hodnoteniu dodržiavania záväzkov jednotlivými aktérmi v Ugande, je potrebné posúdiť, do akej miery považuje ugandská vláda povinnosti vyplývajúce z dokumentov za dôležité. Postoj ugandských autorít k záväznosti dokumentov možno aspoň čiastočne zhodnotiť prostredníctvom náhľadu na dodržanie dvoch základných záväzkov, ktoré predstavuje vypracovanie požadovaných správ a akčných plánov.

Jedným z prvých dokumentov, ktoré priniesli pre ratifikujúce krajiny, okrem povinnosti dodržiavať minimálnu vekovú hranicu pre rekrutovanie detí aj ďalšie požiadavky, bol Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o účasti detí v ozbrojených konfliktoch. Protokol okrem iného zmieňoval, že štáty by do dvoch rokov po jeho vstupe v platnosť mali doručiť Výboru OSN pre práva dieťaťa správu o opatreniach, ktoré prijali pre implementovanie záväzkov (Optional Protocol, 2000). Uganda mala túto správu odovzdať v roku 2004, avšak k jej reálnemu odovzdaniu došlo až v roku 2007 (CRC/C/OPAC/UGA/CO/1).

Po doručení správy k nej zverejnil 17. júla 2008 Výbor OSN pre práva dieťaťa svoje stanovisko. V tomto vyjadrení, napriek zdôrazneniu oneskorenia poskytnutia správy, ocenil Výbor prijatie prostriedkov, s cieľom implementovať záväzky vyplývajúce z Opčného protokolu. Medzi ne patrilo stanovenie vekovej hranice na 18 rokov v deklarácii k Opčnému protokolu, prijatie tzv. UPDF Aktu z roku 2005 a spoluprácu s Osobitným zástupcom pre deti v ozbrojených konfliktoch. Taktiež bola pozitívne zhodnotená podpora vlády pre vznik monitorovacích mechanizmov, ako bolo stanovené v Rezolúcii RB č. 1612 z roku 2005, prijatie Rímskeho štatútu a postúpenie prípadu LRA k Medzinárodnému trestnému súdu (CRC/C/OPAC/UGA/CO/1).

Napriek tomu, že Uganda poskytla správu oneskorene, je možné skonštatovať, že v konečnom dôsledku svoj záväzok, vyplývajúci z Opčného protokolu k Dohovoru o právach dieťaťa a o účasti detí v ozbrojených konfliktoch, splnila.

Okrem doručenia požadovanej správy, naplnila Uganda aj svoju povinnosť vypracovať akčný plán. Výzva k vstupu do rozhovorov s OSN, s cieľom vypracovať akčný plán pre ukončenie rekrutovania detí sa objavila v Rezolúcii RB č. 1460 z roku 2003 (S/RES/1460 (2003)). Rezolúcia RB OSN č. 1612 z roku 2005 následne požadovala bezodkladnú implementáciu oznamovacích a monitorovacích mechanizmov, prostredníctvom konzultácií s národnými vládami. Cieľom akčných plánov vo všeobecnosti je systematizovať a efektívnejšie organizovať oznamovacie a monitorovacie praktiky, ktoré už existujú a sú podkladom pre zber informácií vo výročných správach Generálneho tajomníka OSN (A/60/335).

Pôvodný návrh akčného plánu, ktorý vypracovala Pracovná skupina OSN pre monitorovanie a podávanie správ v Ugande⁵³ v júni 2006 bol odmietnutý ugandskou vládou, pretože dôkazy ohľadom využitia detských vojakov neboli dostatočne stanovené a overené. Následne vypracovala vláda vlastnú verziu akčného plánu, ktorú postúpila na posúdenie Osobitnému zástupcovi pre deti v ozbrojených konfliktoch. Tejto verzii vytkla Pracovná skupina pre monitorovanie a podávanie správ v Ugande viaceré nedostatky, napríklad nesplnenie kritérií pre vypracovanie akčných plánov na národnej úrovni tak, ako boli nastavené Osobitným zástupcom. Ďalej plán opomínal problém kriminálnej zodpovednosti v rámci ozbrojených zložiek a obsahoval nedostatok presne stanovených cieľov jednotlivých aktivít (S/2007/260).

K definitívnemu podpísaniu akčného plánu⁵⁴ došlo až v januári 2009. Plán bol podpísaný medzi ugandskou vládou a Pracovnou skupinou OSN pre monitorovanie a podávanie správ v Ugande⁵⁵. Jeho cieľom bolo stanoviť časovo ohraničené aktivity ohľadom detí v ozbrojených zložkách. Plán uložil vláde povinnosť predchádzať a ukončiť účasť detí mladších ako 18 rokov v ozbrojených silách a lokálnych obranných jednotkách. Zároveň sa vláda zaviazala poskytovať pravidelný aj ad hoc prístup do základní UPDF a pomocných základní,

⁵³ V origináli ako United Nations Task Force on Monitoring and Reporting in Uganda.

⁵⁴ V súlade s Rezolúciami Bezpečnostnej rady č.1539 z roku 2004 a č. 1612 z roku 2005.

⁵⁵ Pracovná skupina OSN pre monitorovanie a podávanie správ v Ugande bola založená Organizáciou Spojených národov v máji 2006. Predseda jej UNICEF a OHCHR a medzi jej členov patria UNHCR, Save the Children Uganda, UHRC (Watchlist on Children in Armed Conflict 2008: 3).

pre monitorovanie a overenie dodržiavania záväzkov a taktiež bezodkladne vyšetriť rekrutovanie detí so zámerom odsúdiť osoby, ktoré sú zaň zodpovedné. V akčnom pláne sa vyskytoval aj záväzok spolupracovať s medzinárodnými organizáciami v konkrétnej implementácii akčného plánu, prepustiť a reintegrovať detských bojovníkov, atp. (S/2009/462).

Táto časť práce aplikovala relevantné medzinárodné dokumenty a záväzky z nich vyplývajúce na prípad Ugandy. Uganda sa pripojila k všetkým medzinárodným dokumentom súvisiacim s fenoménom detských vojakov a tým na seba prevzala povinnosti, ktoré pre signatárov z dokumentov vyplývajú. Z tohto dôvodu možno prvú výskumnú otázku tejto práce zodpovedať kladne: Záväzky definované v medzinárodných dokumentoch sa vzťahujú aj na prípad Ugandy.

Okrem prevzatia medzinárodných záväzkov vypracovala ugandská vláda aj relevantnú vnútroštátnu legislatívu. Vďaka medzinárodným a vnútroštátnym normám, bolo na území Ugandy zakázané nútené aj dobrovoľné rekrutovanie osôb mladších ako 18 rokov. Tento zákaz je platný pre vládnu armádu aj neštátne ozbrojené skupiny. Druhá kapitola zároveň zmienila plnenie dvoch vybraných povinností. Je možné zhodnotiť, že vypracovanie správy pre Výbor OSN pre práva dieťaťa a aj akčného plánu predstavujú minimálne čiastočné splnenie záväzkov definovaných v dokumentoch, vypracovaných v rámci OSN. V nasledujúcej kapitole je však potrebné overiť, nakoľko boli v UPDF a v LRA naplnené ďalšie povinnosti stanovené v medzinárodných dokumentoch aj v samotnom akčnom pláne, najmä dodržiavanie vekovej hranice pre rekrutovanie do ozbrojených zložiek.

3. Posúdenie dodržiavania záväzkov v UPDF a LRA

Predchádzajúce kapitoly ilustrovali povinnosti, ku ktorým sa ugandská vláda zaviazala pripojením sa k relevantným medzinárodným dokumentom. Po kladnom zhodnotení napĺňania dvoch vybraných záväzkov je, pre overenie hlavného argumentu práce, nevyhnutné analyzovať plnenie ostatných povinností. Jedná sa o povinnosti stanovené v zmiených dokumentoch, pričom zámerom tejto kapitoly je posúdiť ich plnenie vládnu armádou aj ozbrojenou skupinou LRA.

Vychádzajúc z posudkov publikovaných vybranými inštitúciami a medzinárodnými nevládnymi organizáciami, sa tretia kapitola snaží zodpovedať dve hlavné výskumné otázky práce: 1. Prispelo prijatie a monitorovanie záväzkov, definovaných v dokumentoch OSN, k limitovaniu fenoménu detských vojakov v oficiálnej štátnej armáde Ugandy – UPDF? 2. Prispelo prijatie a monitorovanie záväzkov, definovaných v dokumentoch OSN, k limitovaniu fenoménu detských vojakov v hlavnej neštátnej ozbrojenej skupine – LRA?

3.1 Zmeny vo fenoméne detských vojakov v UPDF na základe spolupráce s OSN

Oficiálna štátna armáda vznikla z tzv. *National Resistance Army*, založenej súčasným prezidentom Y. Musevenim, s ktorou v roku 1986 uchoпил moc. Neskôr bola premenovaná na dnešný názov, *Uganda People's Defence Forces* (Apuuli 2004: 391). UPDF je jedným z aktérov v Ugande, ktorý bol dlhodobo spätý s existenciou a využívaním detských bojovníkov. Napriek tomu, že vláda v minulosti viackrát odmietla uznať rekrutovanie a prítomnosť detí v radoch UPDF v danej dobe, spätne priznala rozšírené využívanie detských vojakov v 80. rokoch (Child Soldiers Global Report 2001 – Uganda).

Odôvodnením⁵⁶ prítomnosti detských bojovníkov v radoch UPDF v 80. rokoch bolo, že si to situácia za daných okolností vyžadovala. Vláda tiež uviedla, že boli následne prijaté prostriedky pre zotavenie a sociálnu reintegráciu týchto detí. Aj v roku 1998 vláda naďalej odmietala priznať rekrutovanie osôb mladších ako 18 rokov, napriek tomu, že viacero správ deklarovalo prítomnosť detských vojakov v jednotkách UPDF (Child Soldiers Global Report 2001 – Uganda). V marci roku 2004 dokonca prezident Y. Museveni poprel, že by deti boli cielene rekrutované a obvinil rodičov detských bojovníkov, ktorí sa v armáde ocitli, že klamali o veku detí

⁵⁶ V správe pre Výbor OSN pre práva dieťaťa.

pri ich vstupe do UPDF s cieľom získať príjem z platu za službu v armáde (Child Soldiers Global Report 2004: 105).

Od začiatku milénia sa objavovalo čoraz viac svedectiev o praktikách UPDF, či už sa jednalo o správanie voči civilistom alebo detským vojakom vo vlastných radoch. Čo sa týka rekrutovania detí, ktoré vláda často popierala, dochádzalo k nemu najmä na úrovni miestnych obranných jednotiek⁵⁷, brániacich dediny a tábory na lokálnej úrovni. Po absolvovaní tréningu sa mnoho detí nevrátilo domov a namiesto toho sa účastnilo na strane UPDF bojov proti LRA. Vláda nezavádzala v tom, že rekrutovanie do UPDF prebiehalo podľa pravidiel stanovených v národnej aj medzinárodnej legislatíve, teda: dobrovoľne, od 18 rokov, po dosiahnutí dostatočného vzdelania a predložení postačujúcej dokumentácie. Problematické však bolo neoficiálne rekrutovanie, ktoré prebiehalo paralelne k oficiálnemu (Human Rights Watch 2003: 19–20).

Až do roku 2007 sa pravidelne objavovali dôkazy o prítomnosti osôb mladších ako 18 rokov v radoch UPDF a lokálnych obranných skupín. Podľa Osobitného zástupcu Generálneho tajomníka OSN pre deti v ozbrojených konfliktoch, ktorý v júni 2006 ukončil svoju misiu v Ugande⁵⁸, nemala ugandská vláda oficiálnu politiku rekrutovania detí. Napriek tomu Osobitný zástupca konštatoval prítomnosť osôb mladších ako 18 rokov v ozbrojených zložkách UPDF, hlavne v miestnych obranných jednotkách, ktoré spadajú pod velenie UPDF. Participácia detí vo vládných ozbrojených silách pretrvávala napriek pripojeniu Ugandy k záväzným medzinárodným dokumentom, dokonca aj po prijatí Zákona o UPDF v roku 2005.⁵⁹ Hlavnou príčinou boli nedostatočné možnosti monitorovania všetkých častí ozbrojených zložiek (S/2007/260). Vychádzajúc zo slov Amnesty International, možno zhodnotiť, že ugandská vláda bola odhodlaná ukončiť rekrutovanie detí mladších ako 18 rokov do vládnej armády, avšak bolo otázne, do akej miery sa uplatňovali princípy Opčného protokolu a Zákona o UPDF (Amnesty International 2005).

Minimálne do roku 2003 viacero detí, ktoré ušli, boli zajaté UPDF alebo prepustené z LRA zvyčajne prešlo najprv oddielmi alebo kasárňami UPDF, kým sa dostali do rehabilitačných centier. Priemerná doba, ktorú s UPDF strávili bola

⁵⁷ Tzv. LDU.

⁵⁸ Ktorú uskutočnil na základe pozvania ugandskou vládou (S/2007/260).

⁵⁹ Zakazujúceho účasť detí mladších ako 18 rokov v ozbrojených zložkách.

jeden týždeň a počas nej boli dotazované na štruktúru a aktivity LRA aj úlohy, ktoré v LRA plnili ako detskí bojovníci (Human Rights Watch 2003: 21). V roku 2005 viacero detí vyhlasovalo, že boli počas pobytu s UPDF pod tlakom, aby sa pridali k vládnej armáde a bojovali proti LRA⁶⁰ (Child Soldiers Global Report 2008: 346). Hlavnou príčinou bolo, že chlapci, ktorí sa z LRA vrátili, boli vycvičení bojovníci a mali skúsenosti z LRA, ktoré sa mohli osvedčiť v boji proti tejto skupine. Často tiež boli po živote v LRA fyzicky aj psychicky oslabení a bolo ľahké ich nalákať víziou lepšieho života, „zaručenú“ pridaním sa k UPDF (Human Rights Watch 2003: 21).

Svedectvá o praktikách UPDF boli v rozpore s oficiálnymi vyhláseniami vlády⁶¹, podľa ktorých do vládnej armády nikdy nebolo vedome rekrutované dieťa, aj keď vláda pripustila, že kvôli nedostatku dôkazov o veku, boli niekedy rekrutované aj osoby mladšie ako 18 rokov (Child Soldiers Global Report 2008: 346). Mnoho detí bolo rekrutovaných „dobrovoľne“, presvedčovaním o tom, že pridanie sa k lokálnym obranným jednotkám im zaistí lepšie životné podmienky a dobrý plat. Podľa správ, ktoré získala organizácia Human Rights Watch, však platy boli zaplatené oneskorene alebo vôbec. V niektorých prípadoch žili deti dokonca v rovnakých podmienkach ako v radoch LRA, bez dostatočnej zdravotnej starostlivosti a potravy, s trestaním, či dokonca usmrtením za pokus o útek (Human Rights Watch 2003: 19–20).

Vo vzťahu k civilistom a osobám, ktoré neboli členmi UPDF, boli často zaznamenané podobné praktiky ako v prípade LRA. Viaceré nevládne medzinárodné organizácie, napríklad Human Rights Watch, upozorňovali na zločiny, ktorých sa UPDF dopúšťa, vrátane vraždenia, znásilňovania a sexuálnych útokov, alebo vnúteného vysídlenia viac ako 1 000 000 civilistov (Apuuli 2004: 398). Okrem toho UPDF vážne porušilo medzinárodné humanitárne právo aj mimo územia Ugandy, najmä medzi rokmi 1999 a 2003, keď jednotky UPDF okupovali východnú časť DRC (Human Rights Watch 2012). UPDF bolo tiež obvinené z mučenia osôb podozrivých z účasti a sympatizovania s LRA. Vyššie zmienenými aktivitami došlo k porušeniu viacerých medzinárodných dokumentov a konvencií.

⁶⁰ Minimálne do roku 2004 boli niektoré z týchto detí, len vo veku 13 rokov, naozaj rekrutované do vládnych ozbrojených síl a podieľali sa na vojenských operáciach (Child Soldiers Global Report 2004: 105).

⁶¹ V marci 2005.

Vláda ale vymenované obvinenia, podobne ako tie ohľadom rekrutovania detí, popierala (Apuuli 2004: 404–405).

Výraznú zmenu nielen v pôsobení, ale aj v medzinárodnom posudzovaní, UPDF prinieslo až prijatie akčného plánu v januári 2009.⁶² Zlom, ktorý spolupráca na vypracovaní akčného plánu medzi Ugandou a OSN predstavuje, je potvrdený zhodnotením, ktoré vypracovala pracovná skupina Bezpečnostnej rady OSN pre deti v ozbrojených konfliktoch v júli 2007. V tejto správe sú ešte stále vyslovené obavy o prítomnosti detí v lokálnych ozbrojených jednotkách, ktoré spadajú pod zodpovednosť UPDF (S/AC.51/2007/12). V nasledujúcej správe Generálneho tajomníka z 15. septembra 2009, pokrývajúcej obdobie od decembra 2008 do júna 2009, počas ktorého bol prijatý akčný plán, sú už UPDF aj miestne obranné jednotky vyškrtnuté zo zoznamu (S/2009/462).

Za vyradením z tzv. listu hanby, čiže z príloh k ôsmej výročnej správe Generálneho tajomníka OSN o deťoch v ozbrojených konfliktoch⁶³, stoja zlepšenia v UPDF. K pozitívnym zmenám v UPDF prispelo hlavne prijatie a implementácia akčného plánu a realizácia odporúčaní ohľadom detí v ozbrojenom konflikte v Ugande, ktoré boli vydané Pracovnou skupinou Bezpečnostnej rady pre deti v ozbrojených konfliktoch v rokoch 2007 a 2008⁶⁴ (S/2010/410), (S/AC.51/2010/1).

Už v období od augusta 2007 neboli nahlásené žiadne prípady rekrutovania alebo využitia detí mladších ako 18 rokov v UPDF ani v lokálnych obranných jednotkách. Schválenie akčného plánu však umožnilo OSN a jej partnerom úspešne overiť a potvrdiť absenciu osôb mladších ako 18 rokov v UPDF aj v jej pomocných zložkách (S/2010/410). Okrem toho došlo po prijatí akčného plánu k rozšíreniu spolupráce ugandskej vlády s Pracovnou skupinou pre monitorovanie a podávanie informácií v Ugande ohľadom prehlbovania implementácie plánu. Menovite, bol napríklad umožnený pravidelný prístup do všetkých jednotiek UPDF a k akejkoľvek dokumentácii ohľadom rekrutovania. Vďaka tomu mohlo prebehnúť nezávislé monitorovanie náborového procesu, ktoré pretrváva aj naďalej, aby bolo

⁶² Akčný plán bol vypracovaný a podpísaný ugandskou vládou a Pracovnou skupinou OSN pre monitorovanie a podávanie správ v Ugande. Akčný plán vznikol na základe oznamovacích a monitorovacích mechanizmov, ktoré boli založené rezolúciami RB OSN č. 1612 (2005) a č. 1539 (2004) (S/AC.51/2008/13).

⁶³ (A/63/785-S/2009/158).

⁶⁴ Jednalo sa o tieto dokumenty: S/AC.51/2007/12 a S/AC.51/2008/13.

zaistené, že pokračuje prevencia rekrutovania detí a plnenie akčného plánu (S/2009/462).

Opakované kontroly v zariadeniach UPDF a pomocných síl, ktoré sa v severnej Ugande uskutočnili na základe akčného plánu overovali aj to, či nedochádza k iným vážnym porušeniam ľudských práv. Konkrétne sa jednalo o sexuálne násilie, z ktorého bolo UPDF v predchádzajúcich rokoch často obviňované. S ohľadom na násilné sexuálne činy bolo zhodnotené, že v období od septembra 2007 do septembra 2009 bolo nahlásených len 16 prípadov sexuálneho násillia a ugandské authority tieto prípady vhodným spôsobom vyriešili (S/2009/462).

Zlepšenie v súvislosti s fenoménom detských vojakov v rámci UPDF možno sledovať aj s ohľadom na časový limit pre zadržiavanie detí, ktoré boli v predchádzajúcom období súčasťou LRA. V roku 2008 bolo zhodnotené, že UPDF naďalej zadržiava tieto deti na dobu dlhšiu ako 48 hodinový limit, stanovený v reguláciách UPDF. Cieľom ich zadržiavania bol zisk informácií o polohe a vnútorných záležitostiach LRA (Child Soldiers Global Report 2008: 346). V máji 2011 veliteľ ozbrojených síl UPDF podpísal štandard, podľa ktorého jednotky UPDF operujúce v DRC, Stredoafrickej republike aj v Južnom Sudáne musia do 48 hodín upovedomiť OSN o prítomnosti detí⁶⁵ vo väzbe UPDF a odovzdať ich do siedmych dní niektorej z agentúr OSN alebo inej humanitárnej organizácii (S/2012/365).

Lokálne obranné jednotky, skladajúce sa často z bývalých rebelov, ktoré vyvolávali v predošlom období obavy ohľadom ich potenciálnej demobilizácie, tiež zaznamenali určitý progres. Podľa výročnej správy Generálneho tajomníka OSN z roku 2009, začal proces profesionalizovania UPDF. To znamená, že členovia miestnych obranných skupín, ktorí sa kvalifikovali pre službu v ozbrojených silách Ugandy, spĺňajúc podmienky rekrutovania, budú formálne integrovaní do UPDF. Príslušníci lokálnych jednotiek, ktorí nespĺňajú podmienky rekrutovania do UPDF, vrátane vekového kritéria, budú demobilizovaní s kompenzačným balíčkom a reintegrovaní do civilného života a spoločnosti (S/2009/462).

Dôkazom obrovského pokroku, ktorý dosiahla vláda Ugandy aj jej armáda je fakt, že UPDF a jej pomocné jednotky boli vyškrtnuté zo zoznamu, ktorý je prílohou k správe Generálneho tajomníka OSN o deťoch v ozbrojených konfliktoch.

⁶⁵ Ktoré boli predtým asociované s LRA.

Z tohto dôvodu nebola činnosť UPDF analyzovaná v najaktuálnejšej výročnej správe Generálneho tajomníka, ktorá bola zverejnená 25. mája 2012. Zmienovaný dokument pokrýva obdobie od júla 2009 do februára 2012 a je v súvislosti s fenoménom detských vojakov vyhradený pôsobeniu LRA (S/2012/365).

Na základe vyššie uvedených faktov možno skonštatovať, že fenomén detských vojakov prešiel v poslednej dekáde v UPDF rozsiahlymi zmenami. Zo štátnej armády, ktorá rekrutovala osoby mladšie ako 18 rokov a dopúšťala sa rôznych zločinov voči detským vojakom a civilnej populácii sa UPDF postupne pretransformovala na modernú štátnu armádu, v ktorej neboli v posledných rokoch zaznamenané žiadne prípady rekrutovania detí. Prijatie akčného plánu predstavovalo výrazný zlom, pretože umožnilo dostatočne monitorovať plnenie záväzkov, vyplývajúcich z dokumentov. Okrem toho prispelo prijatie akčného plánu aj k zlepšeniam v súvislosti so znížením počtu prípadov sexuálneho násillia páchaného členmi UPDF, s progresom v dodržiavaní časového limitu pre zadržiavanie detí z radov LRA a s demobilizáciou lokálnych ozbrojených jednotiek.

3.2 Zmeny vo fenoméne detských bojovníkov v LRA na základe spolupráce s OSN

V súčasnosti je jedným z hlavných aktérov využívajúcim detských vojakov vo východnej Afrike práve tzv. *Lord's Resistance Army*. LRA sa v posledných rokoch stala významným regionálnym subjektom, pretože ohrozuje bezpečnosť nielen v krajine kde vznikla, teda v Ugande⁶⁶, ale hlavne v susedných štátoch, menovite v DRC, Stredoafrickej republike a v Južnom Sudáne. Relevantnosť tejto neštátnej ozbrojenej skupiny v súvislosti s fenoménom detských bojovníkov je zdôraznená jej pravidelným zaradením na tzv. list hanby Generálneho tajomníka OSN v období 2003–2012 (S/2012/365), (S/2010/410).

Počas svojej pôsobnosti od roku 1986, odkedy bola v dlhodobom konflikte s vládou Ugandy, uniesla LRA z domovov a komunít tisícky detí. Podľa strohých odhadov abdukovala okolo 20 000 detí. Avšak UNICEF uvádza, že sa jednalo až o 38 000 dospelých a detí, pričom dominantnú väčšinu unesených tvorili práve deti (Human Rights Watch 2003: 5–6), (Amnesty International 2005).

⁶⁶ A to napriek tomu, že od augusta 2006 nebola nahlásená žiadna vojenská aktivita LRA na území Ugandy.

Ako výsledok vojenskej operácie UPDF na juhu Sudánu v roku 2002⁶⁷, sa podarilo mnohým deťom vrátiť do Ugandy. Od tohto momentu výrazne vzrástol počet akcií LRA zameraných na unášanie detí (Human Rights Watch 2003: 5–6). Vyššie zmienená vojenská operácia prispela k tomu, že počas jedného roku, od marca 2002 do marca 2003, bolo minimálne 2 000 detí z LRA zajatých, oslobodených alebo sa im podarilo ujsť. V rovnakom čase zároveň došlo k únosu a rekrutovaniu asi 5 000 maloletých osôb (Child Soldiers Global Report 2004: 106). S odstupom štyroch rokov, v roku 2008, bolo zhodnotené, že od začiatku konfliktu bolo unesených minimálne 25 000 detí z toho asi 10 000 len medzi májom 2002 a májom 2003⁶⁸ (Child Soldiers Global Report 2008: 347).

Okrem toho dochádzalo počas útokov LRA na tábory pre vysídlené osoby, s cieľom uniesť deti aj k zabíjaniu humanitárnych pracovníkov. Naďalej dochádzalo tiež k rekrutovaniu dievčat, ktoré boli následne použité v boji, pre únos ďalších detí, na domáce práce alebo ako „manželky“ pre veliteľov LRA⁶⁹ (Child Soldiers Global Report 2004: 106–107).

Väčšina medzinárodných dokumentov analyzovaných v práci je záväzná len pre vlády štátov. To neplatí o Protokole II k Ženevským dohovorom a o Opčnom protokole k Dohovoru o právach dieťaťa o účasti detí v ozbrojených konfliktoch, ktoré sa vzťahujú aj na neštátne ozbrojené skupiny. LRA svojimi aktivitami dlhodobo porušuje nielen tieto dokumenty, ale aj ostatné medzinárodné normy, zakazujúce rekrutovanie a využívanie detských bojovníkov (Optional Protocol, 2000), (Apuuli 2004: 401).

Zmeny, ku ktorým dochádzalo ohľadom detských vojakov v UPDF, nemali paralelu s vývojom fenoménu detských bojovníkov v LRA. Napríklad, v správe Pracovnej skupiny Rady bezpečnosti pre deti v ozbrojených konfliktoch⁷⁰ z roku 2007, v ktorej bola ocenená spolupráca UPDF s orgánmi OSN, bolo zároveň doporučené,

⁶⁷ Tzv. „Operácia železná päť I“.

⁶⁸ Možno pozorovať, že najväčšia vlna rekrutovania prebehla paradoxne po prijatí Opčného protokolu k Dohovoru o právach dieťaťa o účasti detí v ozbrojených konfliktoch, ugandskou vládou v máji 2002. Je potrebné zdôrazniť, že tento Protokol je záväzný aj pre neštátnych aktérov, teda aj LRA. Tento fakt potvrdzuje, že LRA neberie záväzky vyplývajúce z medzinárodných dokumentov vážne.

⁶⁹ Pre prehľad aktivít, ku ktorým LRA núti svojich detských členov viď podkapitolu 2.1.

⁷⁰ Ďalej skrátene Pracovná skupina.

aby prezident Rady bezpečnosti odoslal správu vodcom delegácie LRA na mierových rozhovoroch v Jube (S/AC.51/2007/12).

Správu pre vodcu delegácie LRA vypracovala samotná Pracovná skupina 20. júla 2007. V správe bolo odsúdené pretrvávajúce rekrutovanie detí a ostatné porušovania práv a zneužívania, ktorých sa LRA dopúšťa. Taktiež v nej boli spomenuté obvinenia, ktoré vzniesol Medzinárodný trestný súd voči veliteľom LRA a názor, že prepustenie detí by nemalo závisieť na mierovom procese a jeho výsledku. Správa vyzvala LRA, aby okamžite podnikla kroky pre prepustenie detí a začala spolupracovať s UNICEF pre potvrdenie ich demobilizácie. Okrem toho požadovala po LRA, aby pozitívne reagovala na túto správu a podnikla náležité kroky pre zmenu⁷¹ (S/AC.51/2007/12), (S/AC.51/2007/13).

Správa bola doručená vodcovi delegácie LRA na mierových rokovaníach 24. augusta 2007, ktorý uistil, že ju delegácia predloží J. Konymu. Samotná delegácia LRA sa ale ešte v predchádzajúcom období vyjadrila, že všetky ženy a deti, ktoré boli prinútené stať sa súčasťou LRA boli už dávno prepustené a tie, čo sú v LRA naďalej, sú v príbuzenskom vzťahu s členmi skupiny. Ako poznamenal vo svojej správe z roku 2008 Generálny tajomník OSN, tieto údaje nemožno adekvátne a nezávisle overiť, kvôli absencii kontaktu a spolupráce LRA s OSN. Z tohto dôvodu musel Generálny tajomník skonštatovať, že nedochádza k žiadnemu napredovaniu ohľadom prepustenia žien a detí z LRA (S/2008/409).

Taktiež bolo zhodnotené, že napriek absencii rekrutovania detí v Ugande, tak LRA naďalej činí v susedných štátoch. Niekoľko z detí, ktorým sa podarilo ujsť dosvedčilo, že v jednotkách LRA sú stále prítomné dievčatá, ktoré sú navyše vystavené násiliu, vrátane sexuálneho zneužívania. Preto bolo v závere správy LRA opäť vyzvané, aby poskytlo úplný zoznam s menami a vekom žien a detí, ktoré sú v jej radoch stále prítomné (S/2008/409).

V rovnakom roku, konkrétne 5. decembra 2008, publikovala Pracovná skupina hodnotenie ohľadom detí v ugandskom ozbrojenom konflikte. V zhodnutí boli opäť zopakované obavy o pokračujúcom rekrutovaní detí aj ohľadom realizácie záväzku lídrov LRA, spolupracovať s jednotlivými zložkami OSN⁷² pre ukončenie násilia

⁷¹ Na základe zmienených faktov možno zhodnotiť, že v čase, keď sa spolupráca UPDF s OSN rozvíjala a prehlbovala, nebola kooperácia medzi LRA a OSN ešte ani v zárodočnej fáze.

⁷² Napríklad s Pracovnou skupinou, Osobitným zástupcom Generálneho tajomníka, UNICEF, atp.

a zneužívania detí. Pracovná skupina tiež opätovne vyzvala LRA, aby okamžite prepustila rekrutovaných detských vojakov a začala kooperovať s relevantnými zložkami OSN (S/AC.51/2008/13).

16. júna 2010 vydala Pracovná skupina ďalšie hodnotenie situácie detí v ozbrojenom konflikte v Ugande. Pracovná skupina skonštatovala, že ani po dvoch rokoch od minulej správy, LRA naďalej neplní záväzky, ku ktorým sa zaviazala podpísaním Dohody o odzbrojení, demobilizácii a reintegrácii vo februári 2008, ani prísľub vodcov LRA o prepustení detí do 18 rokov⁷³ a tehotných aj dočiacích žien. Následne bolo LRA vyzvané, aby ukončilo všetky násilnosti voči osobám vo svojich zločkách, aj voči civilnej populácii, vrátane znásilňovania, vraždenia, únosov, atp. (S/AC.51/2010/1).

V súvislosti s vypracovaním akčného plánu, ktorý predstavoval zlom vo fenoméne detských vojakov v UPDF, nedošlo k obdobnej zmene v radoch LRA.⁷⁴ Faktom ostáva, že od podpísania dohody o ukončení násilností v auguste 2006, medzi LRA a ugandskou vládou, ku žiadnej vojenskej aktivite LRA na území Ugandy nedošlo. Zároveň však LRA pokračuje v útokoch a unášaní detí, vraždení a sexuálnom násilí, hlavne na území Južného Sudánu, DRC a v Stredoafrickej republike (S/2009/462).

Okrem zabíjania, rekrutovania a zneužívania osôb mladších ako 18 rokov, predstavuje existencia a aktivity LRA pre deti v jednotlivých krajinách aj nepriame nebezpečenstvo. Jedná sa o vznik nových ozbrojených skupín, ktoré nepriamo svojim pôsobením podnecuje samotná LRA. V prípade DRC a Južného Sudánu došlo napríklad na oboch stranách ich spoločnej hranice k vytvoreniu civilných obranných skupín, ktoré sú zložené z mládeže a tradičných lovcov. Ich vznik je priamym dôsledkom zhoršenia bezpečnostnej situácie v oblasti, ktorú spôsobuje LRA. Existencia civilných obranných zoskupení vyvoláva obavy v súvislosti s rekrutovaním detí, a preto je Generálnym tajomníkom OSN odporúčané ich monitorovanie (S/2009/462). Podobné zoskupenia existujú aj v Stredoafrickej republike, kde sa tieto sebaobrané skupiny dopúšťajú porušovania ľudských práv a rekrutovania detí. V Južnom Sudáne boli v tejto súvislosti

⁷³ Osobitný zástupca pre deti v ozbrojenom konflikte počas návštevy v Ugande v roku 2010 skonštatoval, že v priebehu vojenskej operácie UPDF na severe DRC prišli jednotky UPDF do kontaktu s deťmi, ktoré bojovali na strane LRA, alebo boli v LRA zadržované (A/HRC/15/58).

⁷⁴ LRA totiž odmieta spoluprácu s OSN, ktorá bola v prípade UPDF nevyhnutná pre vznik akčného plánu a ukončenie fenoménu detských vojakov.

dokonca zaznamenané viaceré sťažnosti na niektoré skupiny, pretože sa pokúšali prevziať rolu štátu alebo tradičných autorít (S/2012/365).

V poslednej dobe je, v súvislosti s pôsobením detí v radoch LRA, zaznamenávaná premena, ktorá spočíva v čoraz častejšom unášaní detí len na krátky čas a ich hlavnom využití ako nosičov alebo komplicov pri kradnutí jedla a liekov. Taktiež sú deti unášané pre výkupné, ktoré žiadajú členovia LRA vo forme jedla, oblečenia a iných vecí (S/2012/365).

V prípade LRA sa nepodarila spolupráca s OSN na úrovni zrovnateľnej s kooperáciou medzi UPDF, ugandskou vládou a OSN. Z tohto dôvodu, aj kvôli medzištátnemu pôsobeniu LRA v posledných rokoch, bolo nevyhnutné hľadať stratégiu pre ukončenie násilných aktivít tejto skupiny na regionálnej úrovni. OSN, ako významný medzinárodný aktér, regionálnu spoluprácu nielen podporuje, ale k nej viackrát dokonca vyzvala. V roku 2008 napríklad Pracovná skupina vo svojich záveroch o deťoch v ugandskom konflikte požadovala po Pracovnej skupine OSN pre monitorovanie a podávanie správ v Ugande, po Sudáne, Stredoafrickej republike a po DRC, aby v spolupráci s MONUC a UNMIS⁷⁵ vytvorili stratégiu pre zvýšenie regionálnych monitorovacích schopností ohľadom transhraničného rekrutovania detí, ktoré uskutočňuje LRA (S/AC.51/2008/13).

V roku 2010 Pracovná skupina opäť vyzvala k rozvíjaniu regionálnej stratégie, s cieľom adresovať násilnosti, ktorých sa LRA dopúšťa v jednotlivých krajinách. Taktiež povzbudila postihnuté štáty, aby plne spolupracovali so zložkami OSN a zdieľali s nimi informácie. Zámerom týchto aktivít je uskutočniť všetky možné kroky pre ochranu civilistov, namä žien a detí. Všetky relevantné kroky však musia byť v súlade s medzinárodným právom, vrátane medzinárodného humanitárneho, ľudskoprávneho a utečeneckého práva. Zároveň Pracovná skupina podnietila štáty k vytvoreniu kontaktnej skupiny, v spolupráci s relevantnými aktérmi OSN, cielenej na presadenie okamžitého prepustenia detí z LRA. Štáty boli tiež povzbudené, aby predviedli pred spravodlivosť osoby, ktoré sa dopustili porušenia práv detí (S/AC.51/2010/1).

Snahy o regionálnu kooperáciu medzi štátmi, kde LRA operuje, viedli k stretnutiu v Kampale v novembri 2008, na ktorom sa zišli predstavitelia vlád Ugandy a Južného Sudánu, s členmi LRA, OSN, Africkej Únie aj zástupcami občianskej

⁷⁵ Vid' zoznam skratiek.

spoločnosti, s cieľom presvedčiť J. Konyho, aby prijal Dohodu o úplnom prímerí⁷⁶, ktorá by ukončila dlhodobý konflikt. Dohoda dosiahnutá nebola a v decembri 2008 uskutočnili armády Ugandy, DRC a Južného Sudánu spoločnú vojenskú operáciu proti LRA v DRC.⁷⁷ Výsledkom bolo roztrúsenie jednotiek LRA, ktoré sa presunuli smerom k sudánskej hranici, kde v malých skupinách pokračovali v útokoch a rekrutovaní detí (S/2009/462). K ešte väčšiemu rozdeleniu na malé skupinky došlo po ďalšej spoločnej vojenskej operácii v marci 2009. Jednotky LRA po nej naďalej operovali v pohraničných oblastiach DRC, Južného Sudánu a Stredoafrickej republiky. Ich útoky v týchto krajinách pokračovali nepravidelne aj počas roku 2010 a 2011. Na začiatku roku 2012 sa dokonca výrazne zintenzívnili (S/2012/365).

Operovanie LRA si vyžiadalo aj pozornosť Africkej únie, ktorá v októbri 2010 uskutočnila regionálne stretnutie ministrov, ohľadom LRA, v Bangui. Na druhom regionálnom stretnutí ministrov o LRA, konajúcom sa v Addis Ababa v júni 2011, bola definovaná stratégia pre operácie Africkej únie proti LRA. V novembri 2011 povolila Rada mieru a bezpečnosti Africkej únie vytvorenie regionálnej iniciatívy proti LRA, vrátane spoločných koordinačných mechanizmov a regionálnej bojovej jednotky. Úlohou zmienenej regionálnej bojovej jednotky je chytiť vodcov LRA, chrániť civilistov pred útokmi LRA a propagovať humanitárnu pomoc (S/2012/365).

K iniciatívam pre ukončenie násilného pôsobenia LRA sa pridali aj Spojené štáty americké, ktoré v roku 2011 vyslali do všetkých štyroch postihnutých štátov 100 oddielov. Tieto jednotky majú pomáhať regionálnym vojenským silám v snahe zajať J. Konyho a zastaviť aktivity LRA. Vojenské sily Ugandy, Stredoafrickej republiky, Južného Sudánu a DRC uskutočňovali ešte aj v roku 2012 vojenské operácie proti LRA. USA tieto operácie podporilo logisticky aj finančne. Zmienené operácie prispievajú k redukcii počtu členov LRA a zároveň zabraňujú, aby sa rozdrobené skupinky LRA opätovne spájali. Napriek spoločným operáciám nie je regionálna spolupráca ideálna, pretože napríklad DRC nepovolilo vstup ugandských vojenských

⁷⁶ V origináli ako Comprehensive Peace Agreement.

⁷⁷ Keďže minimálne do roku 2005 sa predpokladalo, že osem z desiatich bojovníkov v LRA bolo mladších ako 18 rokov, každá vojenská operácia proti LRA znamená smrť pre veľký počet unesených detí. Tento fakt predstavuje obrovské morálne dôsledky rozhodnutí, ktoré počas konfliktu v snahe ukončiť pôsobenie LRA, prijímajú jednotliví aktéri (Amnesty International 2005).

jednotiek na svoje územie napriek tomu, že armáda DRC si sama s rebelmi poradiť nevie (IRIN 2012)

Jedným z úspechov, ku ktorým v súvislosti so snahou zastaviť LRA v poslednej dobe došlo, je zavraždenie jedného z hlavných osobných strážcov J. Konyho, Binaniho.⁷⁸ K jeho usmrteniu došlo počas vojenského stretnutia s ugandskou armádou v januári 2013 v Stredoafrickej republike. Okrem role osobného strážcu, viedol Binani abdukovanie detí pre LRA, aj keď v poslednej dobe zrejme neoperoval v blízkosti J. Konyho (Al Jazeera 2013a), (The Guardian 2013).

Okrem toho, v apríli 2013 ponúkli USA odmenu až do výšky 5 000 000 \$ za informácie, ktoré povedú k zajatiu J. Konyho a ďalších lídrov LRA. K tomuto kroku sa USA uchýlili potom, ako Uganda a Washington oznámili, že boli prinútení zastaviť dva roky prebiehajúcu operáciu v Stredoafrickej republike, kde prenasledovali J. Konyho. K pozastaveniu došlo z dôvodu prevzatia moci rebelmi v hlavnom meste Stredoafrickej republiky, Bangui (Al Jazeera 2013b).

Nadalej ostáva otáznym, či k ukončeniu pôsobenia LRA povedie angažovanosť USA, regionálna kooperácia alebo úspešné započatie kooperácie LRA s OSN. Zatiaľ je však možné zhodnotiť, že doteraz nedošlo s ohľadom na fenomén detských bojovníkov k spolupráci LRA s OSN, ktorá by bola zrovnateľná s kooperáciou medzi ugandskou vládou a OSN.

Táto kapitola hodnotila plnenie záväzkov, vyplývajúcich z medzinárodných dokumentov, dvomi aktérmi v Ugande, UPDF a LRA. Na základe posudkov vypracovaných v rámci OSN a medzinárodných nevládných organizácii boli sledované premeny, ku ktorým došlo v UPDF a v LRA v súvislosti s kooperáciou s OSN. Touto spoluprácou bolo myslené pripojenie sa k relevantným medzinárodným dokumentom a posudzovanie plnenia záväzkov Organizáciou Spojených národov. Analýza zmienených posudkov umožnila zodpovedať dve hlavné výskumné otázky práce.

Spolupráca ugandskej vlády a štátnej armády s OSN prispela k progresu v súvislosti s limitovaním detských vojakov v UPDF. Hlavné zlepšenia bolo možné pozorovať v čase, kedy bol vypracovaný akčný plán, ktorý predstavuje určité vyvrcholenie kooperácie ugandskej vlády s OSN. Jeho prijatie umožnilo zložkám OSN

⁷⁸ Ktorý bol vo všeobecnosti známy len pod menom Binani.

dostatočne overiť absenciu detských vojakov v UPDF a jej pomocných zložkách. Z tohto dôvodu možno zodpovedať výskumnú otázku, týkajúcu sa UPDF, kladne.

Naopak, v prípade LRA nebola až do súčasnosti spolupráca s OSN započatá. Napriek početným výzvam, pokračuje LRA v rekrutovaní detí mladších ako 18 rokov, čím porušuje relevantné medzinárodné aj vnútroštátne normy. Naďalej odmieta spoluprácu s OSN na limitovaní fenoménu detských vojakov. Z tohto dôvodu je druhá hlavná výskumná otázka práce zodpovedaná záporne. Keďže spolupráca s OSN ešte nebola uskutočnená, nemohla prispieť k limitovaniu fenoménu detských vojakov v tejto hlavnej neštátnej ozbrojenej skupine.

Záver

Táto bakalárska práca sa venovala posúdeniu vplyvu dokumentov OSN a monitorovania záväzkov, definovaných v týchto medzinárodných dokumentoch, na limitovanie fenoménu detských bojovníkov. Text bol zostavený ako prípadová štúdia, zameraná na prípad Ugandy. Cieľom práce bolo posúdiť povinnosti, ktoré pre Ugandu vyplývajú z dokumentov OSN a zhodnotiť do akej miery aktéri v Ugande tieto povinnosti splnili.

Práca bola založená na hlavnom argumente, že spolupráca Ugandy s Organizáciou Spojených národov, prostredníctvom prijatia záväzkov a ich monitorovania, prispieva k postupnému odstraňovaniu fenoménu detských vojakov. Text najprv vo všeobecnosti načrtol povinnosti, ktoré vyplývajú z medzinárodných dokumentov, v prvej kapitole, a v druhej kapitole aplikoval tieto záväzky na prípad Ugandy. Táto aplikácia na prípad Ugandy umožnila kladne zodpovedať vedľajšiu výskumnú otázku práce v druhej kapitole: Záväzky stanovené v medzinárodných dokumentoch sa vzťahujú aj na prípad Ugandy.

Následne práca pozorovala dodržiavanie povinností ugandskými aktérmi v tretej kapitole. Text sa v tejto kapitole snažil overiť hlavný argument práce prostredníctvom hľadania odpovede na dve hlavné výskumné otázky textu. Tieto otázky sa snažili zodpovedať, či prispelo prijatie a monitorovanie záväzkov, stanovených v dokumentoch OSN, k limitovaniu fenoménu detských bojovníkov v UPDF a v LRA.

Z hľadiska metodológie bola použitá deskriptívna metóda pri definovaní záväzkov, vyplývajúcich z dokumentov OSN vo všeobecnosti a v prípade Ugandy. Následne bola v záverečnej kapitole uplatnená analytická metóda, ktorá hodnotila progres, ku ktorému došlo ohľadom plnenia záväzkov v UPDF a LRA. Východiskom pre využitie analytickej metódy boli hodnotiace správy OSN a posudky nevládných medzinárodných organizácií, ktoré posudzovali zmeny vo fenoméne detských vojakov, súvisiace s plnením povinností.

Práca bola rozdelená na tri kapitoly. V prvej kapitole bol stručne uvedený fenomén detských vojakov, vrátane definície detských bojovníkov a príčin aktívneho využitia detí v ozbrojených konfliktoch. Predovšetkým bol však poskytnutý prehľad hlavných relevantných dokumentov vypracovaných inštitúciami OSN, rezolúcií Rady bezpečnosti OSN a ostatných medzinárodných dokumentov, súvisiacich s detskými vojakmi. V prehľade bola okrem záväzkov aj kriticky posúdená miera ochrany, ktorú pre deti v ozbrojených konfliktoch jednotlivé dokumenty poskytujú. V druhej kapitole

boli, po zbežnom náčrte priebehu konfliktu v Ugande, pozorované dokumenty z predošlej kapitoly vo vzťahu k Ugande. Táto kapitola identifikovala záväzky Ugandy, uviedla relevantnú vnútroštátnu legislatívu a následne zhodnotila splnenie vybraných záväzkov ugandskou vládou. Tretia kapitola potom sledovala a posudzovala, do akej miery kooperovala vládna UPDF a LRA s OSN pri snahe odstrániť detských bojovníkov a k akým premenám v ozbrojených zložkách v tejto súvislosti došlo. Výsledkom obsahu jednotlivých kapitol sú nasledujúce konštatovania.

Uganda sa ako jeden z členov OSN pridala ku všetkým relevantným dokumentom, spätých s problematikou detských vojakov, vypracovanými v rámci OSN. Okrem toho, ugandská vláda prijala pod vplyvom medzinárodných dokumentov vnútroštátnu legislatívu, s ohľadom na detských bojovníkov, ktorá sa javí byť v súlade s medzinárodnými dokumentami. Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o deťoch v ozbrojených konfliktoch, ako jeden z najaktuálnejších záväzných medzinárodných dokumentov, bol v prípade Ugandy doplnený o deklaráciu, v ktorej si Uganda dobrovoľne definovala vyššiu vekovú hranicu, teda 18 rokov, pre prijatie do UPDF. Na základe medzinárodných a domácich dokumentov bolo na území Ugandy zakázané rekrutovanie a aktívna participácia v ozbrojených konfliktoch v prípade detí mladších ako 18 rokov. Tento zákaz sa vzťahuje na povinné a dobrovoľné rekrutovanie a je záväzný pre vládnu armádu aj neštátne ozbrojené skupiny.

V tretej kapitole bolo zhodnotené, že napriek postupnému prijímaniu dokumentov a prehĺbovaniu spolupráce s OSN, pretrvávalo použitie detských vojakov v UPDF, v lokálnych obranných jednotkách, napojených na UPDF a v LRA, aj po prijatí Opčného protokolu v máji roku 2002.

V prípade UPDF priniesol zmenu až akčný plán, na vypracovaní ktorého spolupracovala Uganda s OSN niekoľko rokov. Tento plán predstavoval výrazný krok k ukončeniu fenoménu detských bojovníkov v ugandskej vládnej armáde a v na ňu napojených lokálnych obranných jednotkách. Okrem absencie detí v jednotkách UPDF aj v LDU od júla 2007, bolo na základe akčného plánu Organizácii Spojených národov umožnené dostatočné monitorovanie plnenia záväzkov. Navyše došlo k ďalším výrazným zlepšeniam, napríklad k poklesu počtu prípadov sexuálneho násillia členmi armády a k priebežnej demilitarizácii lokálnych ozbrojených jednotiek.

V súvislosti s UPDF je preto možné skonštatovať, že prijatie akčného plánu, definovaného ako jeden zo záväzkov v dokumentoch, plnenie ostatných záväzkov

a ich monitorovanie, boli úspešnými krokmi. Tieto prvky spolupráce medzi OSN a ugandskou vládou boli dostatočné pre ukončenie rekrutovania detí oficiálnou štátnou armádou. Pozitívom kooperácie je okrem toho fakt, že monitorovanie prebieha naďalej, aby sa zabránilo opakujúcemu rekrutovaniu detských bojovníkov. Z tohto dôvodu možno zhodnotiť, že prvá hlavná výskumná otázka práce bola plne potvrdená, a teda prijatie a monitorovanie záväzkov, definovaných v dokumentoch OSN, prispelo k úplnému limitovaniu fenoménu detských vojakov v UPDF.

Okrem UPDF sledovala práca aj premeny súvisiace s detskými vojakmi v LRA. Na rozdiel od oficiálnej armády, bolo možné konštatovať len dve hlavné zmeny, ku ktorým došlo v posledných rokoch v súvislosti s fenoménom detských bojovníkov v LRA. Prvou zmenou bola absencia vojenských aktivít LRA na území Ugandy od roku 2006, spätá s presunom a pôsobením v okolitých krajinách. Druhou premenou bola tendencia ku krátkodobému rekrutovaniu nových detských členov, ktorí vykonávali, na rozdiel od predchádzajúceho obdobia, viac pomocné úlohy a často boli unášaní s cieľom získať za nich výkupné. Okrem toho však nedošlo k výraznejším zmenám, či limitovaniu fenoménu detských vojakov. Jednou z hlavných príčin je nereagovanie lídrov LRA na výzvy OSN a neochota LRA spolupracovať s OSN na prepustení detí zo svojích radov a ukončení násilností. Absencia kooperácie LRA s OSN vedie k prehlbujúcej sa regionálnej spolupráci medzi štátmi, v ktorých LRA aktuálne operuje. Z tohto dôvodu boli zmienené niektoré relevantné, práve prebiehajúce aktivity a úspechy, ktoré ovplyvňujú pôsobenie LRA.

Úspech spolupráce ugandskej vlády s OSN v prípade UPDF, nemá paralelu s vývojom v LRA. Kooperácia LRA s OSN sa napriek prísľubom lídrov tejto ozbrojenej skupiny nerealizovala. Z tohto dôvodu musí byť druhá výskumná otázka práce vyhodnotená záporne, čo znamená, že prijatie a monitorovanie záväzkov, definovaných v dokumentoch OSN neprispelo k limitovaniu fenoménu detských bojovníkov v LRA. Príčinou je absencia kooperácie LRA a OSN pri odstraňovaní fenoménu detských vojakov, z dôvodu nedostatku ochoty lídrov LRA spolupracovať s orgánmi OSN. Preto sa zdá byť pravdepodobnejšie ukončenie násilných aktivít LRA prostredníctvom regionálnej spolupráce. Popri kooperácii v štátoch, v ktorých LRA pôsobí, sa do regionálnej spolupráce v súčasnosti angažuje aj Africká únia. Zatiaľ však nie je jasné, do akej miery bude regionálna stratégia voči LRA úspešná.

Na základe uvedených faktov možno skonštatovať, že výskumná otázka zameraná na UPDF bola zodpovedaná kladne, na rozdiel od druhej výskumnej otázky, týkajúcej sa LRA, ktorá bola zodpovedaná záporne. Z tohto dôvodu je hlavný argument práce vyhodnotený len ako čiastočne platný, čo znamená, že kooperácia Ugandy s OSN, vo forme prijatia záväzkov a ich následného monitorovania, prispela len čiastočne k odstraňovaniu fenoménu detských vojakov.

Na záver možno dodať, že zmyslom tejto práce bolo poukázať na úspech spolupráce OSN s vládou Ugandy ohľadom detských bojovníkov a na limity aplikovania rovnakého postupu v prípade neštátnej ozbrojenej skupiny, LRA. Keďže sa jednalo o prípadovú štúdiu Ugandy, nie je možné vyvodiť všeobecne platné závery, ktoré by mohli prispieť k zmene stratégie OSN. K tomu zámeru by ale mohlo smerovať vypracovanie podobných prípadových štúdií zameraných na ostatné krajiny s pretrvávajúcim fenoménom detských vojakov. Tieto štúdie by umožnili zhrnúť prípady, v ktorých by sa preukázala spolupráca štátnych aj neštátnych aktérov s OSN úspešná, a zároveň definovať, ktoré prostriedky sú pre prípadný úspech rozhodujúce.

Abstrakt

Táto bakalárska práca sa venuje zhodnoteniu vplyvu dokumentov OSN a monitorovania záväzkov, definovaných v týchto dokumentoch, na limitovanie fenoménu detských vojakov. Text je vypracovaný ako prípadová štúdia zameraná na detských bojovníkov v Ugande. Cieľom práce je posúdiť záväzky, ktoré pre Ugandu vyplývajú z dokumentov OSN a zhodnotiť, do akej miery splnila tieto povinnosti vládna armáda UPDF a hlavná neštátna ozbrojená skupina LRA. Text sa snaží overiť platnosť hlavného argumentu, že spolupráca Ugandy s OSN, vo forme prijatia záväzkov a ich monitorovania, prispieva k odstraňovaniu fenoménu detských vojakov. Práca posudzuje plnenie záväzkov oddelene pre UPDF a LRA, a to na základe výročných správ vydaných inštitúciami OSN a medzinárodnými nevládnymi organizáciami.

Kľúčové slová: detskí vojaci, Uganda, Organizácia Spojených národov, UPDF, LRA, Opčný protokol.

Abstract

This Bachelor Thesis is dedicated to the impact of the UN documents and the monitoring of obligations defined in these documents, on limiting the phenomenon of child soldiers. The text is elaborated as a case study, concentrating on child soldiers in Uganda. The aim of this paper is to consider which obligations result from the UN documents for Uganda and to review the extent to which the governmental army UPDF and the main non-state armed group LRA have fulfilled these obligations. This text attempts to confirm its main argument, whether the cooperation of Uganda with the UN, in the form of accepting the obligations and their monitoring, contributes to the elimination of the phenomenon of child soldiers. The Thesis considers the fulfilment of these obligations separately for UPDF and for LRA, and based on reports published by the UN institutions and by international non-governmental organisations.

Key words: child soldiers, Uganda, Organization of the United Nations, UPDF, LRA, Optional Protocol.

Zoznam skratiek

ADF – Allied Democratic Forces

DRC – Democratic Republic of the Congo

HSM – Holy Spirit Movement

LDU – Local Defence Units

LRA – Lord's Resistance Army

MONUC – Mission de l'Organisation de Nations Unies en République Démocratique du Congo

NRM – National Resistance Movement

OHCHR – Office of the High Commissioner for Human Rights

OSN – Organizácia Spojených národov

RB OSN – Rada bezpečnosti Organizácie Spojených národov

SPLM/A – Sudan People's Liberation Movement/Army

UHRC – Uganda Human Rights Commission

UNHCR – United Nations High Commissioner for Refugees

UNICEF – United Nations International Children's Emergency Fund

UNMIS – United Nations Missions in Sudan

UPA – Uganda People's Army

UPDA – Uganda People's Democratic Army

UPDF – Uganda People's Defence Forces

USA – Spojené štáty americké

WBNF – West Nile Bank Front

Pramene a literatúra

Pramene

„About Us“ *Office of the Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict*, (online).

Dostupné z: <<http://childrenandarmedconflict.un.org/about-us/>> (16. 2. 2013)

„Action Plans with Armed Forces and Armed Groups“ *Office of the Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict*, (online).

Dostupné z: <<http://childrenandarmedconflict.un.org/our-work/action-plans/>> (16. 2. 2013)

American Non-Governmental Organizations Coalition for the International Criminal Court. „Question and Answers on the ICC Investigation in Northern Uganda.“ *American Non-Governmental Organizations Coalition for the International Criminal Court*, (online; Pdf). Dostupné z: <<http://www.amicc.org/docs/Uganda%20Q&A.pdf>> (16. 3. 2013)

„Chapter IV, Human Rights, 11. Convention on the Rights of the Child“ *United Nations Treaty Collection*, (online). Dostupné z: <http://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?src=treaty&mtdsg_no=iv11&chapter=4&lang=en> (20. 2. 2013)

„Child Soldiers Global Report 2001–Uganda“ *The UN Refugee Agency*, (online).

Dostupné z: <<http://www.unhcr.org/refworld/publisher,CSCOAL,,UGA,498805c32d,0.html>> (1. 2. 2013)

Coalition for the International Criminal Court. „The Rome Statute in the World.“ *Coalition for the International Criminal Court*, November 2011 (online; Pdf). Dostupné z: <http://www.iccnw.org/documents/signatory_chart_Nov_2011_EN.pdf> (16. 3. 2013)

Coalition to Stop the Use of Child Soldiers. „Child Soldiers Global Report 2004.“
Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, 2004 (online; Pdf). Dostupné z:
<www.child-soldiers.org/user.../pdf/globalreporttextweb7361911.pdf> (15. 3. 2013)

Coalition to Stop the Use of Child Soldiers. „Child Soldiers Global Report 2008.“
Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, 2008 (online; Pdf). Dostupné z:
<http://www.childsoldiersglobalreport.org/files/country_pdfs/FINAL_2008_Global_Report.pdf> (15. 3. 2013)

„Convention on the Rights of the Child“ *UNICEF*, (online). Dostupné z:
<<http://www.unicef.org/crc/>> (12. 2. 2013)

Human Rights Watch. „Stolen Children: Abduction and Recruitment in Northern Uganda.“ *Human Rights Watch*, March 2003 (online; Pdf). Dostupné z:
<<http://www.hrw.org/reports/2003/uganda0303/uganda0403.pdf>> (10. 3. 2013)

International Committee of the Red Cross. „Uganda Peoples’ Defence Forces Act.“
The Republic of Uganda, September 2005 (online; Pdf). Dostupné z:
<[http://www.icrc.org/ihl-nat.nsf/6fa4d35e5e3025394125673e00508143/614559597d7f4e93c125737500333bbc/\\$FILE/UPDF%20Act.pdf](http://www.icrc.org/ihl-nat.nsf/6fa4d35e5e3025394125673e00508143/614559597d7f4e93c125737500333bbc/$FILE/UPDF%20Act.pdf)> (12. 3. 2013)

International Committee of the Red Cross. 2005. „Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), 8 June 1977.“ *International Labour Organization*, June 1977 (online).
Dostupné z: <<http://www.icrc.org/ihl.nsf/FULL/470?OpenDocument>> (15. 3. 2013)

International Committee of the Red Cross. 2005. „Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of Non-International Armed Conflicts (Protocol II), 8 June 1977.“ *International Labour Organization*, June 1977 (online).
Dostupné z: <<http://www.icrc.org/ihl.nsf/FULL/475?OpenDocument>> (15. 3. 2013)

International Committee of the Red Cross. 2005. „Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), 8 June 1977, State Parties.“ *International Labour Organization*, June 1977 (online).

Dostupné z: <<http://www.icrc.org/ihl.nsf/WebSign?ReadForm&id=470&ps=P>> (15. 3. 2013)

International Committee of the Red Cross. 2005. „Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of Non-International Armed Conflicts (Protocol II), 8 June 1977, State Parties.“ *International Labour Organization*, June 1977 (online).

Dostupné z: <<http://www.icrc.org/ihl.nsf/WebSign?ReadForm&id=475&ps=P>> (15. 3. 2013)

International Labour Organization. „C138 - Minimum Age Convention, 1973 (No. 138).“ *International Labour Organization*, June 1973 (online). Dostupné z: <http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312283:NO> (14. 3. 2013)

International Labour Organization. „C182 - Worst Forms of Child Labour Convention, 1999 (No.182).“ *International Labour Organization*, June 1999 (online). Dostupné z: <<http://www.ilo.org/public/english/standards/relm/ilc/ilc87/com-chic.htm>> (13. 3. 2013)

International Labour Organization. „Recommendation 190.“ *International Labour Organization*, June 1999 (online).

Dostupné z: <<http://www.ilo.org/public/english/standards/relm/ilc/ilc87/com-chir.htm>> (13. 3. 2013)

International Rescue Committee. „Behind the Violence: Causes, Consequences and the Search for Solutions to the War in Northern Uganda.“ *Refugee Law Project*, February 2004 (online; Pdf). Dostupné z:

<<http://www.rescue.org/sites/default/files/migrated/help/take-action/resources/rlp-20north-20report-202-04.pdf>> (20. 3. 2013)

„International Standards.“ *Child Soldiers International*, (online). Dostupné z: <http://www.child-soldiers.org/international_standards.php> (17. 2. 2013)

„Joseph Kony's chief bodyguard killed, Ugandan army says” *The Guardian*, January 2013 (online). Dostupné z: <<http://www.guardian.co.uk/world/2013/jan/21/joseph-kony-chief-bodyguard-killed>> (14. 4. 2013)

„Kony's bodyguard killed in CAR jungles” *Al Jazeera*, January 2013 (online).

Dostupné z:

<<http://www.aljazeera.com/news/africa/2013/01/2013121135731921242.html>> (14. 4. 2013)

„Naming and Shaming“ *Office of the Special Representative of the*

Secretary-General for Children and Armed Conflict (online). Dostupné z:

<<http://childrenandarmedconflict.un.org/our-work/naming-and-shaming/>> (16. 2. 2013)

„Northern Uganda“ *Coalition for the International Criminal Court* (online). Dostupné z: <<http://www.iccnw.org/?mod=northernuganda&lang=en>> (14. 4. 2013)

Office of the High Commissioner for Human Rights. „Convention on the Rights of the Child.“ *United Nations General Assembly*, November 1989 (online). Dostupné z:

<<http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx>> (10. 2. 2013)

„Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Involvement of Children in armed conflict, Declarations and Reservations: Uganda” *United Nations Treaty Collection*, April 2013 (online).

Dostupné z: <http://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?src=ind&mtdsg_no=iv-11-b&chapter=4&lang=en> (10. 2. 2013)

„Paris principles and Paris commitments to protect children“ *International*

Committee of the Red Cross Resource Centre, February 2007 (online).

Dostupné z: <<http://www.icrc.org/eng/resources/documents/misc/paris-principles-commitments-300107.htm>> (12. 2. 2013)

„Q&A on Joseph Kony and the Lord's Resistance Army“ *Human Rights Watch*, March 2012 (online). Dostupné z: <<http://www.hrw.org/news/2012/03/21/qa-joseph-kony-and-lords-resistance-army>> (16. 3. 2013)

„Ratification of the Rome Statute“ *Coalition for the International Criminal Court*, (online). Dostupné z: <<http://www.iccnw.org/?mod=romeratification>> (16. 2. 2013)

„Ratifications of C138 - Minimum Age Convention, 1973 (No. 138).“ *International Labour Organization*, (online). Dostupné z: <http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:11300:0::NO::P11300_INSTRUMENT_ID:312283> (21. 3. 2013)

„Review Conference of the Rome Statute“ *Coalition for the International Criminal Court* (online). Dostupné z: <<http://www.iccnw.org/?mod=review>> (16. 3. 2013)

„Role of the Security Council Working Group on Children and Armed Conflict“ *Office of the Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict* (online). Dostupné z: <<http://childrenandarmedconflict.un.org/our-work/role-of-the-security-council-working-group/>> (16. 2. 2013)

„SECURITY: Questions over progress against the LRA“ *IRIN*, February 2012 (online). Dostupné z: <<http://www.irinnews.org/Report/94941/SECURITY-Questions-over-progress-against-the-LRA>> (10. 4. 2013)

„The “List of Shame““ *Watchlist on Children and Armed Conflict*, (online). Dostupné z: <<http://watchlist.org/the-list-of-shame/>> (11. 4. 2013)

„The Geneva Conventions of 1949 and their Additional Protocols.“ 2010. *International Committee of the Red Cross*, (online). Dostupné z: <<http://www.icrc.org/eng/war-and-law/treaties-customary-law/geneva-conventions/overview-geneva-conventions.htm>> (15. 2. 2013)

„The Ugandan International Criminal Court Act 2010: What does it mean for victims?“ *Victims' Rights Working Group*, October 2010 (online). Dostupné z:

<<http://www.vrwg.rg/home/home/post/21-the-ugandan-international-criminal-court-act-2010-what-does-it-mean-for-victims>> (16. 3. 2013)

„Timeline of Uganda's civil war” *Reliefweb*, May 2012 (online). Dostupné z: <<http://reliefweb.int/report/uganda/timeline-ugandas-civil-war>> (5. 3. 2013)

„Uganda: Former child soldiers excluded in adulthood” *Amnesty International*, October 2005 (online). Dostupné z: <<http://www.amnesty.org/en/news-and-updates/feature-stories/uganda-former-child-soldiers-excluded-adulthood-20051014>> (20. 2. 2013)

„Uganda“ United Nations Data, 2013 (online). Dostupné z: <<http://data.un.org/CountryProfile.aspx?crName=Uganda>> (16. 3. 2013)

„Uganda Civil War“ *Global Security*, 2012 (online). Dostupné z: <<http://www.globalsecurity.org/military/world/war/uganda.htm>> (25. 2. 2013)

UNHCR. „A/63/785–S/2009/158.“ *United Nations Security Council*, March 2009 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?page=country&category=COI&publisher=UNGA&type=&coi=THA&rid=&docid=49f16dc42&skip=0>> (27. 3. 2013)

UNHCR. „CRC/C/OPAC/UGA/CO/1.“ *United Nations Convention on Rights of the Child*, October 2008 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?page=type&type=CONCOBSERVATIONS&publisher=&coi=UGA&docid=4906ce112&skip=0>> (15. 3. 2013)

UNHCR. „Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflicts.“ *United Nations General Assembly*, May 2000 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/47fdfb180.pdf>> (15. 2. 2013)

UNICEF. „African Charter on the Rights and Welfare of the Child.“ *Organization of African Unity*, July 1990 (online; Pdf). Dostupné z:

<http://www.childinfo.org/files/fgmc_AfricanCharterontherightsandwelfareofthechild.pdf> (16. 2. 2013)

Unicef. „Factsheet: Child Soldiers.“ (online; Pdf). Dostupné z:
<<http://www.unicef.org/emerg/files/childsoldiers.pdf>> (14. 1. 2013)

United Nations Security Council. „A/60/335.“ *United Nations General Assembly*, September 2005 (online; Pdf). Dostupné z:
<<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/CAC%20A60%20335.pdf>> (16. 3. 2013)

United Nations Security Council. „S/2007/260.“ *United Nations Security Council*, May 2007 (online; Pdf). Dostupné z:
<<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/CAC%20S2007%20260.pdf>> (16. 3. 2013)

United Nations Security Council. „S/2010/410.“ *United Nations Security Council*, August 2010 (online; Pdf). Dostupné z:
<<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/CAC%20S%202010%20410.pdf>> (16. 3. 2013)

United Nations Security Council. „S/RES/1261 (1999).“ *United Nations Security Council*, August 1999 (online; Pdf). Dostupné z:
<<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/CAC%20SRES%201261.pdf>> (14. 3. 2013)

United Nations Security Council. „S/RES/1314 (2000).“ *United Nations Security Council*, August 2000 (online; Pdf). Dostupné z:
<<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/CAC%20SRES%201314.pdf>> (14. 3. 2013)

United Nations Security Council. „S/RES/1379 (2001).“ *United Nations Security Council*, November 2001 (online; Pdf). Dostupné z:

<<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/CAC%20SRES%201379.pdf>> (15. 3. 2013)

United Nations Security Council. „S/RES/1460 (2003).“ *United Nations Security Council*, January 2003 (online; Pdf). Dostupné z:

<<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/SE%20SRES%201460.pdf>> (15. 3. 2013)

United Nations Security Council. „S/RES/1612 (2005).“ *United Nations Security Council*, July 2005 (online; Pdf). Dostupné z:

<<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/CAC%20SRES%201612.pdf>> (15. 3. 2013)

United Nations Security Council. „S/RES/1882 (2009).“ *United Nations Security Council*, August 2009 (online; Pdf). Dostupné z:

<<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/CAC%20SRES%201882.pdf>> (15. 3. 2013)

United Nations Security Council. „S/RES/1998 (2011).“ *United Nations Security Council*, July 2011 (online; Pdf). Dostupné z:

<<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/CAC%20S%20RES%201998.pdf>> (16. 3. 2013)

United Nations Security Council. „S/RES/2068 (2012).“ *United Nations Security Council*, September 2012 (online; Pdf). Dostupné z:

<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2068.pdf> (16. 3. 2013)

United Nations Security Council. „S/AC.51/2007/13.“ *United Nations Security Council*, July 2007 (online; Pdf). Dostupné

z:<<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/CAC%20SAC%2051%202007%2013.pdf>> (16. 3. 2013)

United Nations Treaty Collection. „Rome Statute of the International Criminal Court.“ July 1998 (online; Pdf). Dostupné z: <[http://untreaty.un.org/cod/icc/statute/english/rome_statute\(e\).pdf](http://untreaty.un.org/cod/icc/statute/english/rome_statute(e).pdf)> (15. 3. 2013)

United Nations. „A/HRC/15/58.“ *United Nations General Assembly*, September 2010 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://daccessddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G10/158/60/PDF/G1015860.pdf?OpenElement>> (15. 3. 2013)

United Nations. „A/RES/51/77.“ *United Nations General Assembly*, February 1997 (online). Dostupné z: <http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/51/77&Lang=E> (16. 3. 2013)

United Nations. „S/AC.51/2010/1.“ *United Nations Security Council*, June 2010 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://daccessddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N10/387/39/PDF/N1038739.pdf?OpenElement>> (16. 3. 2013)

United Nations. 2012. „SG/A/1358.“ *United Nations Secretary-General*, July 2012 (online). Dostupné z: <<http://www.un.org/News/Press/docs/2012/sga1358.doc.htm>> (16. 3. 2013)

„US offers reward for Uganda warlord Kony” *Al Jazeera*, April 2013 (online). Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/africa/2013/04/20134445616723703.html> (11. 4. 2013)

Watchlist on Children and Armed Conflict. „Getting It Done and Doing It Right, Implementing the Monitoring and Reporting Mechanism on Children and Armed Conflict in Uganda.“ *Watchlist on Children and Armed Conflict*, January 2008 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://watchlist.org/wordpress/wp-content/uploads/WL-Policy-Report-Global-MRM-study-Uganda.pdf>> (16. 3. 2013)

Watchlist. „S/2008/409.“ *United Nations Security Council*, June 2008 (online; Pdf).
Dostupné z: <<http://watchlist.org/wordpress/wp-content/uploads/SG-report-Uganda-2008.pdf>> (14. 3. 2013)

Watchlist. „S/2009/462.“ *United Nations Security Council*, September 2009 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://watchlist.org/wordpress/wp-content/uploads/SG-report-Uganda-2009.pdf>> (14. 3. 2013)

Watchlist. „S/AC.51/2007/12.“ *United Nations Security Council*, July 2007 (online; Pdf). Dostupné z:<<http://watchlist.org/wordpress/wp-content/uploads/SC-conclusions-Uganda-2007.pdf>> (17. 3. 2013)

Watchlist. „S/AC.51/2008/13.“ *United Nations Security Council*, December 2008 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://watchlist.org/wordpress/wp-content/uploads/SC-conclusions-Uganda-2008.pdf> > (17. 3. 2013)

„Watchlist. „S/2012/365.“ *United Nations Security Council*, May 2012 (online; Pdf).
Dostupné z: <<http://watchlist.org/wordpress/wp-content/uploads/SG-Report-on-LRA-2012.pdf>> (16. 3. 2013)

Literatúra

Abraham, Shara. 2003. „Child Soldiers and the Capacity of the Optional Protocol to Protect Children in Conflict.” *Human Rights Brief* 10 (3): 15–19. (online). Dostupné z: <<http://www.wcl.american.edu/hrbrief/10/3abraham.pdf>> (17. 3. 2013)

Alfredson, Lisa. 2002. „Child soldiers, displacement and human security.” *Disarmament Forum Children and Security* 3: 17–27. (online). Dostupné z: <<http://scholar.google.cz>> (21. 3. 2013)

Aptel, Cécile. 2010. „International Criminal Justice and Child Protection.” Pp. 67–113 in Parmar, Sharanjeet, Mindy Jane Roseman, Saudamini Siegrist, Theo Sowa (eds.). *Children and Transitional Justice. Truth-Telling, Accountability and Reconciliation*. Massachusetts: Harvard Law School. (online).
Dostupné z: <http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/tj_publication_eng.pdf> (21. 3. 2013)

Apuuli, Kasaija Phillip. 2004. „The International Criminal Court (ICC) and the Lord’s Resistance Army (LRA) Insurgency in Northern Uganda.” *Criminal Law Forum* 15 (4): 391–409. (online).
Dostupné z: <<http://link.springer.com/content/pdf/10.1007%2Fs10609-005-2232-4>> (16. 3. 2013)

Chrobok, Vera, Andrew S. Akutu. 2008. *Returning Home Children’s perspectives on reintegration. A case study of children abducted by the Lord’s Resistance Army in Teso, eastern Uganda*. London: Coalition to Stop the Use of Child Soldiers. (online).
Dostupné z: <http://www.child-soldiers.org/psychosocial_report_reader.php?id=302> (19. 3. 2013)

Desierto, Diane A. 2011. „Leveraging International Economic Tools to Confront Child Soldiering.” 43 *NYU Journal of International Law and Politics* 2: 337–418. (online).
Dostupné z: <<http://nyujilp.org/wp-content/uploads/2013/02/43.2-Desierto.pdf>> (21. 3. 2013)

Dolan, Chris. 2009. *Social Torture. The Case of Northern Uganda, 1986–2006*. New York: Berghahn Books.

Grünfeld, Fred. 2002. „Child Soldiers.” Pp. 273–316 in Willems, Jan C. M. (ed.). *Developmental and Autonomy Rights of Children: Empowering Children, Caregivers and Communities*. New York: Intersentia. (online). Dostupné z: <<http://www.endchildsoldiering.org/documents/grunfeldarticle.pdf>> (21. 3. 2013)

Hafner-Burton, Emilie M. 2008. „Sticks and Stones: Naming and Shaming the Human Rights Enforcement Problem.“ *International Organization*, 62 (4), Pp. 689–716. (online). Dostupné z: <<http://journals.cambridge.org/action/displayFulltext?type=1&fid=2360792&jid=INO&volumeId=62&issueId=04&aid=2360784&bodyId=&membershipNumber=&societyETOCSession=>>> (11. 3. 2013)

Høiskar, Astri Halsan. 2001. *Underage and Under Fire: An Enquiry into the Use of Child Soldiers 1994-1998*. Oslo: International Peace Research Institute. (online). Dostupné z: <http://lastradainternational.org/lisidocs/510%20hoiskar_2001__under_age_und.pdf> (11. 2. 2013)

International Bureau for Children’s Rights. 2010. *Children and Armed Conflict: A Guide to International Humanitarian and Human Rights Law*. Montreal: International Bureau for Children’s Rights. (online). Dostupné z: <http://www.ibcr.org/editor/assets/Conflict_Eng.pdf> (21. 3. 2013)

Kuper, Jenny. 2000. „Children in armed conflict: the law and its uses.“ Pp. 38–47 in Carlson, Lisa, Megan Mackeson-Sandbach, Tim Allen (eds.). *Children in Extreme Situations Proceedings from the 1998 Alistair Berkley Memorial Lecture*. London: LSE Development Studies Institute. (online). Dostupné z: <<http://www2.lse.ac.uk/internationalDevelopment/pdf/wp05.pdf>> (24. 3. 2013)

Lee, Ah-Jung. 2009. *Understanding and Addressing the Phenomenon of 'Child Soldiers': The Gap between the Global Humanitarian Discourse and the Local Understandings and Experiences of Young People's Military Recruitment*. Oxford: Refugee Studies Centre, University of Oxford. (online). Dostupné z: <http://www.rsc.ox.ac.uk/publications/working-paper_folder_contents/RSCworkingpaper52.pdf> (12. 2. 2013)

Madubuike-Ekwe, Joseph N. 2005. „The International Legal Standards Adopted to Stop the Participation of Children in Armed Conflicts.” *Annual Survey of International & Comparative Law*, 11 (1) : 29–48. (online). Dostupné z: <<http://digitalcommons.law.ggu.edu>> (24. 3. 2013)

Margariti, Stella. 2011. „The deficiencies of the international legal framework in the protection of children from recruitment and use in hostilities.” Pp. 90–108 in *UCL HUMAN RIGHTS REVIEW*. London: Institute for Human Rights. (online). Dostupné z: <<http://www.ucl.ac.uk/human-rights/ucl-hrr/docs/hrreviewissue4/hrreviewissue4>> (12. 3. 2013)

Morini, Claudia. 2010. „First victims then perpetrators: child soldiers and International Law.” *Anuario Colombiano de Derecho Internacional*, 3 (Especial): 187–208. (online). Dostupné z: <<http://revistas.urosario.edu.co/index.php/acdi/article/view/1736/1578>> (12. 2. 2013)

Nagle, Luz E. 2011. „Child Soldiers and the Duty of Nations to Protect Children from Participation in Armed Conflict.” *Cardozo Journal of International and Comparative Law*, 19 (1): 1–58. (online). Dostupné z: <http://www.cjicl.com/uploads/2/9/5/9/2959791/cjicl_19.1_nagle_article.pdf> (12. 2. 2013)

Odeh, Michael, Colin Sullivan. 2011. *Children in Armed Conflict. Recent Developments in International Rehabilitation of Child Soldiers*. Youth Advocate Program International. (online). Dostupné z: <<http://www.yapi.org/rpchildsoldierrehab.pdf>> (11. 3. 2013)

Otim, Michael, Marieke Wierda. 2010. *Uganda: Impact of the Rome Statute and the International Criminal Court*. New York: International Center for Transitional Justice. (online). Dostupné z: <<http://ictj.org/sites/default/files/ICTJ-Uganda-Impact-ICC-2010-English.pdf>> (15. 3. 2013)

Singer, Peter W. 2005. *Children at War*. New York: Pantheon Books.

Topa, Ilona. 2007. „Prohibition of child soldiering - international legislation and prosecution of perpetrators.” *Hanse Law Review, The E-Journal on European, International and Comparative Law*, 3 (1): 105–117. (online).

Dostupné z: <<http://www.hanselawreview.org/pdf5/Vol3No1Art06.pdf>> (11. 2. 2013)

Udombana, Nsongurua J. 2006. „War is not Child’s Play! International Law and the Prohibition of Children’s Involvement in Armed Conflicts.” *Temple International & Comparative Law Journal*, 20 (1): 57–109. (online). Dostupné z:

<[http://depot.gdnet.org/newkb/submissions/1164144478_Udombana_\(Temple\).pdf](http://depot.gdnet.org/newkb/submissions/1164144478_Udombana_(Temple).pdf)> (25. 3. 2013)

Verhey, Beth. 2001. *Child Soldiers: Preventing, Demobilizing and Reintegrating*. Africa Region Working Paper Series No. 23. (online).

Dostupné z: <<http://www.worldbank.org/afr/wps/wp23.pdf>> (11. 2. 2013)

Whitman, Shelly. 2004. *Preventing the Use of Child Soldiers: the Role of the International Criminal Court*. (online).

Dostupné z: <<http://www.childsoldiers.org/files/publications/2004-Whitman-Preventing-the-Use-of-Child-Soldiers-the-role-of-the-International-Criminal-Court.pdf>> (12. 2. 2013)

Withers, Lucia. 2007. „Child-Soldiers: How to Engage in Dialogue With Non-State Armed Groups.” Pp. 227–233 in Bellamy, Carol, Jean Zermatten (eds.). *The Swiss Human Rights Book: Realizing the Rights of the Child*. Zurich: Rüffer & Rub. (online).

Dostupné z:

<http://www.swisshumanrightsbook.com/SHRB/shrb_02_files/347_24%20withers.pdf>
(21. 3. 2013)

Young, Aaron. 2007. „Preventing, Demobilizing, Rehabilitating, and Reintegrating Child Soldiers in African Conflicts.” *The Journal of International Policy Solutions*, 7 (spring): 19–24. (online). Dostupné z: <<http://irps.ucsd.edu/assets/012/6360.pdf>> (11. 2. 2013)